

Rozdział I

Unia Europejska w handlu międzynarodowym na drodze do zrównoważonej gospodarki cyfrowej w warunkach pandemii COVID-19

Zofia Wysokińska, prof. dr hab.

Katedra gospodarki Światowej i Integracji Europejskiej

Instytut Ekonomii, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

 <https://orcid.org/0000-0002-8052-794X>

Wprowadzenie

Skutki pandemii COVID-19 okazały się dla wielu sektorów światowej i europejskiej gospodarki w ostatnich latach bardzo dotkliwe. Wskazują na to zarówno wyniki analiz i ocen ekspertów Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW) oraz UNCTAD jak i wnioski z raportów Komisji Europejskiej. Szczególnie istotna jest tu zwłaszcza najnowsza prognoza MFW ze stycznia 2022 r.¹, według której światowa gospodarka i większość jej regionów rozpoczęły rok 2022 r. ze słabszą pozycją pod względem osiągniętego wskaźnika wzrostu gospodarczego niż oczekiwano w roku 2021².

Dane dotyczące światowego handlu towarami są jednak bardziej optymistyczne. Z danych Raportu UNCTAD z końca 2021 r. wynika bowiem, że w 2021 r. wartość światowego handlu towarami i usługami osiągnęła wzrost o około 5,2 bln USD w stosunku do 2020 r. Raport z 9 grudnia 2021 r. wykazał, że wartość globalnego

1 World Economic Outlook Update, *Rising Caseloads, a Disrupted Recovery, and Higher Inflation*, International Monetary Fund, January 2022, Full Report, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/01/25/world-economic-outlook-update-january-2022> (dostęp: 07.02.2022).

2 World Economic Outlook, *Recovery During a Pandemic. Health Concerns, Supply Disruptions, and Price Pressures*, International Monetary Fund, October 2021, Full Report, <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WEO/2021/October/English/text.ashx> (dostęp: 15.02.2022).

handlu towarami przekroczyła o 15% poziom sprzed pandemii COVID-19, ale w odniesieniu do sektora usług wyniki były słabsze, bowiem wartość tego handlu nie osiągnęła jeszcze poziomu sprzed pandemii.

Dobre wyniki wzrostu intensywności handlu odnotowano natomiast w dobie pandemii w handlu elektronicznym w obu jego formach, tzn. *Business to Business* (B2B) oraz *Business to Customer* (B2C). Było to związane z intensywnym rozwojem gospodarki cyfrowej na poziomie europejskim, a zwłaszcza na poziomie globalnym.

Z Raportu opublikowanego w roku 2021 przez *Eurostat*, podsumowującego efekty osiągnięte przez Unię Europejską w zakresie realizacji *Celów Zrównoważonego Rozwoju* przyjętych do realizacji przez wszystkie kraje należące do ONZ do roku 2030 wynika, że w poddanym analizie 5-letnim okresie Unia Europejska poczyniła postępy w realizacji większości tych celów. Dotyczy to zwłaszcza celów szczególnie istotnych, tzn. związanych z ograniczaniem ubóstwa i wykluczenia społecznego (cel 1) oraz z poprawą sytuacji zdrowotnej UE (cel 3). Natomiast w obszarze dotyczącym gospodarki i rynku pracy (SDG 8) oraz kryzysu ekonomicznego, należy podkreślić, że pandemia COVID-19 przerwała osiągniętą poprawę obserwowaną od 2013 roku. Podobne skutki można zaobserwować w obszarach edukacji (SDG 4), zapewnieniu równości płci (SDG 5) oraz zmniejszenia innych nierówności (SDG 10).

Celem niniejszego rozdziału jest próba odpowiedzi na pytania:

- 1) Jak pod względem struktury towarowej oraz w jakich kierunkach geograficznych rozwijał się handel międzynarodowy Unii Europejskiej na tle tendencji mających miejsce w gospodarce światowej w ostatnich 2 latach i w jakim stopniu był on odporny na skutki pandemii COVID-19?
- 2) Jak w Unii Europejskiej wyglądała realizacja ambitnych 17 celów zrównoważonego rozwoju (SDGs) w dobie negatywnych efektów pandemii, ale i nakładających się na okres 2–3 ostatnich lat pozytywnych wyników, osiągniętych w procesie realizacji Strategii Zrównoważonego Rozwoju, w tym w kierunku cyrkularnej gospodarki cyfrowej?
- 3) W jakim stopniu ambitna droga do rozwoju gospodarki zarówno cyrkularnej jak i cyfrowej – w tym szczególnie dynamiczny rozwój handlu elektronicznego w ostatnich latach, przyczynia się do niwelowania negatywnych skutków pandemii COVID-19?

1. Globalne skutki pandemii COVID-19 dla zrównoważonego rozwoju – prognoza ekspertów Międzynarodowego Funduszu Walutowego

Według ekspertów Międzynarodowego Funduszu Walutowego, światowa gospodarka wchodzi w 2022 r. na słabszą pozycję niż oczekiwano wcześniej³. W związku z rozpowszechnieniem się nowego wariantu Omikron, wywołującego chorobę COVID-19, kraje ponownie wprowadziły ograniczenia mobilności. Rosnące ceny energii i zakłócenia w dostawach doprowadziły do większej inflacji niż oczekiwano, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych oraz w wielu gospodarkach wschodzących i rozwijających się. Utrzymujące się ograniczenia rozwoju sektora nieruchomości w Chinach i wolniejsze niż oczekiwano ożywienie konsumpcji prywatnej mają również wpływ na pogorszenie się tendencji wzrostu gospodarczego.

Oczekuje się, że globalny wzrost zmniejszy się z 5,9% w 2021 r. do 4,4% w 2022 r. – o pół punktu procentowego mniej niż wskazywano w październikowym *World Economic Outlook* (WEO), w dużej mierze odzwierciedlając prognozowane obniżki w dwóch największych gospodarkach – Chin i USA.

W Chinach, wywołane pandemią zakłócenia związane z polityką zerowej tolerancji COVID-19 i przedłużający się stres finansowy wśród deweloperów spowodowały obniżenie oceny o 0,8 punktu procentowego. Oczekuje się, że globalny wzrost zwolni do 3,8% w 2023 r. Choć jest to wynik o 0,2 punktu procentowego wyższy niż w poprzedniej październikowej prognozie, to aktualizacja w dużej mierze odzwierciedla problemy związane z zakłóceniami wzrostu gospodarczego w drugiej połowie 2022 r.

Prognoza jest uzależniona od tego, na ile niekorzystne skutki zdrowotne spadną do niskiego poziomu w większości krajów do końca 2022 r., przy założeniu, że wskaźniki szczepień poprawią się na całym świecie, a terapie staną się bardziej skuteczne. Oczekuje się, że podwyższona inflacja utrzyma się dłużej niż przewidziano w październikowym *World Economic Outlook* – WEO, przy występujących ciągłych zakłóceniach łańcuchów dostaw i przy wysokich cenach energii w 2022 r. Zakłada się jednak, że inflacja powinna stopniowo spadać wraz z zanikiem nierównowagi między podażą a popytem w 2022 r. i wdrażaniem skutecznej polityki pieniężnej w największych gospodarkach.

3 World Economic Outlook: *Rising Caseloads, a Disrupted Recovery, and Higher Inflation*; International Monetary Fund, January 2022, Full Report, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/01/25/world-economic-outlook-update-january-2022> (dostęp: 07.02.2022); World Economic Outlook, *Recovery During a Pandemic. Health Concerns, Supply Disruptions, and Price Pressures*, International Monetary Fund, October 2021, Full Report, <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WEO/2021/October/English/text.ashx> (dostęp: 15.02.2022).

Pojawienie się nowych wariantów wirusa, wywołującego chorobę COVID-19, może przedłużyć pandemię i wywołać ponowne zakłócenia gospodarcze. Co więcej, zakłócenia łańcuchów dostaw, zmienność cen energii i lokalna presja płacowa oznaczają, że niepewność co do inflacji i ścieżek polityki jest wysoka. Gdy gospodarki zaawansowane gospodarczo podnoszą znacząco stopy procentowe, mogą pojawiać się zagrożenia dla stabilności finansowej oraz przepływów kapitału, walut gospodarek wschodzących i rozwijających się – zwłaszcza w sytuacji, gdy poziom zadłużenia znacznie wzrósł w ciągu ostatnich dwóch lat.

Inne globalne zagrożenia mogą się ujawnić, ponieważ napięcia geopolityczne pozostają wysokie, a trwający kryzys klimatyczny oznacza, że zwiększa się prawdopodobieństwo poważnych klęsk żywiołowych. Ponieważ pandemia wciąż się utrzymuje, dążenie do skutecznej globalnej strategii zdrowotnej jest ważniejsze niż kiedykolwiek.

Ogólnoświatowy dostęp do szczepionek, testów i terapii jest niezbędny, aby zmniejszyć ryzyko pojawienia się kolejnych niebezpiecznych wariantów wirusa wywołującego COVID-19. Wymaga to bardziej lepszych krajowych systemów dostaw i bardziej sprawiedliwej dystrybucji międzynarodowej. Polityka pieniężna w wielu krajach będzie musiała kontynuować zawężanie ścieżki, aby ograniczyć presję inflacyjną, podczas gdy polityka fiskalna – działając w bardziej ograniczonym polu niż wcześniej – będzie musiała traktować szczególnie priorytetowo wydatki zdrowotne i socjalne, skupiając wsparcie na sektorach najbardziej dotkniętych skutkami pandemii. W tym kontekście współpraca międzynarodowa będzie miała zasadnicze znaczenie dla zapewnienia płynności operacji płatniczych i przyspieszenia, w razie potrzeby, uporządkowanej restrukturyzacji zadłużenia. Inwestowanie w politykę klimatyczną jest nadal konieczne, aby zmniejszyć ryzyko katastrofalnych skutków zmiany klimatu.

Tab. 1.1 prezentuje przegląd najnowszych prognoz ekspertów Międzynarodowego Funduszu Walutowego, zaprezentowanych w *World Economic Outlook* opublikowanym w styczniu 2022 r.

Tab. 1.1. Przegląd prognoz *World Economic Outlook* – IMF, zmiana procentowa (o ile nie wskazano inaczej)

	Rok do roku				4 kw. do 4 kw. ^(b)					
	Wartość szacunkowa	Projekcje			Różnica w stosunku Projekcji WEO z października 2021 ^(a)		Wartość szacunkowa	Projekcje		
		2020	2021	2022	2023	2022		2023	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Światowa produkcja	-3,1	5,9	4,4	3,8	-0,5	0,2	4,2	3,9	3,4	
Kraje rozwinięte	-4,5	5,0	3,9	2,6	-0,6	0,4	4,4	3,5	1,8	

Tab. 1.1 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Światowy wzrost oparty na rynkowych kursach wymiany	-3,5	5,6	4,2	3,4	-0,5	0,3	4,2	3,9	2,8
Unia Europejska	-5,9	5,2	4,0	2,8	-0,4	0,5	4,9	3,5	1,9
Bliski Wschód i Afryka Północna.	-3,2	4,1	4,4	3,4	0,3	-0,1
Rynki wschodzące i gospodarki o średnich dochodach	-2,2	6,8	4,8	4,6	-0,3	0,0	4,0	4,3	4,8
Kraje rozwijające się o niskich dochodach	0,1	3,1	5,3	5,5	0,0	0,0
Wolumen handlu światowego (towary i usługi)^(f)	-8,2	9,3	6,0	4,9	-0,7	0,4
Kraje rozwinięte	-9,0	8,3	6,2	4,6	-0,7	0,6
Rynki wschodzące i gospodarki rozwijające się	-6,7	11,1	5,7	5,4	-0,7	0,0
Ceny towarów (USD)									
Ropa naftowa ^(g)	-32,7	67,3	11,9	-7,8	13,7	-2,8	79,2	-4,7	-6,8
Inne niż paliwo (średnia oparta na wagach światowego importu towarów)	6,7	26,7	3,1	-1,9	4,0	-0,4	17,2	1,5	-1,6
Ceny detaliczne									
Kraje rozwinięte ^(h)	0,7	3,1	3,9	2,1	1,6	0,2	4,8	2,8	2,0
Rynki wschodzące i gospodarki rozwijające się ⁽ⁱ⁾	5,1	5,7	5,9	4,7	1,0	0,4	5,9	5,1	4,3

Uwaga: Zakłada się, że rzeczywiste efektywne kursy wymiany pozostaną na stałym poziomie z okresu od 10 grudnia 2021 r. do 7 stycznia 2022 r. Gospodarki uszeregowano według o ich wielkości. Zagregowane dane kwartalne są korygowane sezonowo. WEO = *World Economic Outlook*.

- (a) Różnica na podstawie zaokrąglonych danych dla bieżącej prognozy WEO i prognozy z października 2021 r. Kraje, których prognozy zostały zaktualizowane w stosunku do prognoz WEO z października 2021 r., odpowiadają za około 90 proc. światowego PKB mierzonego według wag parytetu siły nabywczej.
- (b) W przypadku produkcji światowej kwartalne szacunki i prognozy stanowią około 90 procent rocznej produkcji światowej według wag parytetu siły nabywczej. W przypadku rynków wschodzących i gospodarek rozwijających się kwartalne szacunki i prognozy obejmują

- około 80 procent rocznej produkcji rynków wschodzących i gospodarek rozwijających się według wag parytetu siły nabywczej.
- (c) Nie obejmuje Grupy Siedmiu (Kanada, Francja, Niemcy, Włochy, Japonia, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone) oraz krajów strefy euro.
 - (d) W przypadku Indii dane i prognozy są prezentowane na podstawie roku obrotowego, przy czym rok obrotowy 2021/2022 rozpoczyna się w kwietniu 2021 r. W przypadku aktualizacji WEO ze stycznia 2022 r. prognozy wzrostu w Indiach wynoszą 8,7% w 2022 r. i 6,6% w 2023 r. w oparciu o rok kalendarzowy. Wpływ wariantu Omikron ujęto w tabeli w kolumnie dla 2021 roku.
 - (e) Indonezja, Malezja, Filipiny, Tajlandia, Wietnam.
 - (f) Prosta średnia stóp wzrostu wolumenów eksportu i importu (towary i usługi).
 - (g) Prosta średnia cen ropy UK Brent, Dubai Fateh i West Texas Intermediate. Średnia cena baryłki ropy wynosiła 69,07 USD w 2021 r.; zakładana cena, oparta na rynkach terminowych (stan na 10 stycznia 2022 r.), wynosi 77,31 USD w 2022 r. i 71,29 USD w 2023 r.
 - (h) Stopa inflacji dla strefy euro wynosi 3,0% w 2022 i 1,7% w 2023, dla Japonii 0,7% w 2022 i 2023, a dla Stanów Zjednoczonych odpowiednio 5,9% w 2022 i 2,7% w 2023.
 - (i) Nie obejmuje Wenezueli.

Źródło: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/01/25/world-economic-outlook-update-january-2022> (dostęp: 07.02.2022).

2. Unia Europejska na drodze do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ

W ramach Światowej Organizacji Handlu (World Trade Organization – WTO) cele związane z ochroną środowiska zostały zapisane już w Porozumieniu z Marrakeżu, które ustanowiło WTO w roku 1994 i obok głównego celu WTO, którym jest zmniejszenie barier handlowych i wyeliminowanie dyskryminującego traktowania w międzynarodowych stosunkach handlowych, stanowią istotny cel uzupełniający, który, zwłaszcza w ostatnich latach, wraz z dążeniem do realizacji ambitnych celów zrównoważonego rozwoju (Sustainable Development Goals – SDG ONZ), nabrał szczególnego znaczenia⁴.

Zarówno bowiem WTO, jak i Organizacja Narodów Zjednoczonych – ONZ, w ramach programu ukierunkowanego na zrównoważony rozwój i na ochronę środowiska – United Nations Environmental Program (UNEP), prowadzą nadal międzynarodowy dialog na temat handlu i kwestii środowiskowych.

Zarządzanie środowiskiem jest stale kluczowym czynnikiem napędzającym osiągnięcie zrównoważonego rozwoju. W zglobalizowanym świecie zagrożenia środowiskowe wymagają skutecznych reakcji, które promują największe wartości, takie jak pokój, sprawiedliwość, rozwój oraz przestrzeganie zasad i praw środowiskowych oraz praw człowieka.

⁴ https://www.wto.org/english/tratop_e/envir_e/envir_e.htm (dostęp: 25.05.2020).

Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) promuje *zarządzanie środowiskiem* – w tym zasady, polityki i instytucje, które kształtują interakcje ludzi ze środowiskiem. Budując solidne systemy zarządzania dąży do ochrony środowiska i poszanowania praw człowieka oraz do osiągnięcia wszystkich 17 celów zrównoważonego rozwoju (*Sustainable Development Goals* – SDGs) opracowanych na lata 2016–2030⁵.

W roku 2021 Eurostat opublikował Raport, pt. *Sustainable Development in the European Union – Monitoring Report on progress towards the SDGs in an EU context – 2021 edition*⁶, podsumowujący efekty uzyskane przez Unię Europejską w realizacji większości z 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ, zobowiązujących wszystkie kraje członkowskie ONZ do ich osiągnięcia w latach 2016–2030.

Poniżej (rys. 1.1) zamieszczony został oryginalny wykres z wyżej wymienionego Raportu, prezentujący przegląd wyników osiągniętych w procesie dotychczasowej realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju przez Unię Europejską (w okresie ostatnich badanych 5 lat).

W rozdziale podsumowującym końcowe rezultaty, zaprezentowane w raporcie Eurostatu średnie wyniki, dotyczące uzyskanych wskaźników, zostały wykorzystywane do uszeregowania SDGs zgodnie z stopniem ich osiągania. Aby obliczyć średnie z wskaźników 5-letnich, określono najpierw punktację dla każdego wskaźnika, odzwierciedlającą jego ocenę krótkoterminową (w każdym z kolejnych pięciu lat)⁷. Wskaźniki, dla których nie można było ocenić trendów (np. z powodu niewystarczających szeregów czasowych), nie zostały wzięte pod uwagę. Udział ocenianych wskaźników (z symbolem „strzałki”) musiał wynosić co najmniej 75%, aby można było obliczyć wynik sumaryczny; poniżej tego progu dostępne wskaźniki uważano za niewystarczające do obliczenia istotnego średniego wyniku na poziomie celu. Miało to miejsce w przypadku dwóch celów (SDG 6 i SDG 14).

Z niniejszego Raportu wynika, że w ciągu badanego pięcioletniego okresu UE poczyniła postępy w realizacji większości Celów Zrównoważonego Rozwoju. Postęp w osiąganiu niektórych z nich był szybszy niż w przypadku innych, a w niektórych obszarach miało również miejsce całkowite odejście od realizacji danego celu. Należy również zauważyć, że wiele wskaźników realizacji celów odnosi się tylko do okresu sprzed pandemii COVID-19. Bardziej szczegółowy opis trendów poszczególnych wskaźników znajduje się w 17 rozdziałach tematycznych

5 Szerzej na ten temat, patrz: Z. Wysokińska, J. Witkowska, *Unia Europejska w gospodarce światowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2021, Rozdział II, s. 47–50.

6 *Sustainable Development in the European Union – Monitoring Report on progress towards the SDGs in an EU context*, 2021 edition, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2021, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/12878705/KS-03-21-096-EN-N.pdf/8f9812e6-1aaa-7823-928f-03d8dd74df4f?t=1623741433852> (dostęp: 02.02.2022).

7 *Sustainable Development in the European Union – Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context*, 2021 edition; sposób monitorowania postępów w realizacji poszczególnych celów określono w oparciu o metodę wyjaśnioną we wstępie (patrz strona 29 niniejszego Raportu). Szczegółowe omówienie metodologii zastosowanej punktacji znajduje się w Aneksie III Raportu, s. 399–403.

niniejszego Raportu. Jak pokazuje rys. 1.1, w ciągu ostatnich pięciu lat UE poczyniła znaczne postępy w zakresie wspierania pokoju i bezpieczeństwa osobistego, dostępu do wymiaru sprawiedliwości i zwiększenia zaufania do instytucji (cel 16). Odnotowano również znaczący postęp w ograniczaniu ubóstwa i wykluczenia społecznego (cel 1) oraz w poprawie sytuacji zdrowotnej w państwach UE (cel 3). Jednak ze względu na opóźnienie czasowe odpowiednich wskaźników, ocena dwóch celów dotyczących ubóstwa (cel 1) i zdrowia (cel 3) nadal odnosi się tylko do okresu do 2019 r., a zatem nie odzwierciedla wpływu pandemii COVID-19. Na trudności w osiągnięciu pozostałych celów w pewnym stopniu wpłynęła już pandemia COVID-19, która wyraźnie spowolniła postęp w ich osiągnięciu. W obszarze gospodarki i rynku pracy (SDG 8) pandemia COVID-19 przerwała proces systematycznej poprawy obserwowanej od 2013 roku. Podobne skutki można zaobserwować w obszarach edukacji (SDG 4), zapewnieniu równości płci (SDG 5) oraz zmniejszenia innych nierówności (SDG 10), jak również w osiągnięciu globalnego partnerstwa (SDG 17), gdzie dane z 2020 r. pokazują wyraźne pogorszenie dla poszczególnych wskaźników.

Podsumowanie skutków pandemii COVID-19 dla realizacji SDGs w Unii Europejskiej

Poprzednie edycje raportu *Eurostatu* monitorującego realizację SDGs wykazały, że nawet przed pandemią COVID-19 postęp w realizacji celów zrównoważonego rozwoju w UE był nierówny a niektóre obszary UE wymagały bardziej skoncentrowanej uwagi w odniesieniu do podejmowanych działań. Pandemia sprawiła, że osiągnięcie Agendy 2030 i celów zrównoważonego rozwoju stało się dużym wyzwaniem, zarówno dla UE, jak i dla całego świata.

Zwiększona śmiertelność i konsekwencje zdrowotne COVID-19 są najbardziej oczywistymi negatywnymi skutkami pandemii, podczas gdy stopień innych negatywnych skutków społecznych jest jeszcze nie do końca rozpoznany. Instrumenty blokujące rozprzestrzenianie się wirusa negatywnie wpłynęły na gospodarkę i rynek pracy UE, co z kolei wywierało dodatkową presję na słabsze grupy społeczne. Chociaż widoczny jest pewien pozytywny wpływ na zmniejszenie zużycia energii elektrycznej i emisji CO₂ (ze spalania paliw kopalnych), możliwe jest, że te krótkoterminowe trendy są tymczasowe i wzorce konsumpcji powrócą do poziomów sprzed kryzysu spowodowanego pandemią. Należy jednak podkreślić, że długoterminowy negatywny wpływ pandemii COVID-19 na gospodarkę UE, rynek pracy, edukację i ubóstwo, a także na kwestie środowiskowe był znaczący.

Rys. 1.1. Przegląd działań UE zmierzających do osiągnięcia Celów Zrównoważonego rozwoju (SDGs) na przestrzeni ostatnich 5 lat, 2021 (dane obejmują głównie lata 2014–2019 lub 2015–2020)

Źródło: *Sustainable development in the European Union – Overview of progress towards the SDGs in an EU context* (2021 edition) (europa.eu), <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/12878925/KS-03-21-097-EN-N.pdf/c7d90bf7-c3ae-00b5-7804-80526931036b?t=1623827181153>, s. 5.

3. Nowa zrównoważona, otwarta i asertywna polityka handlowa Unii Europejskiej

Komisja Europejska (KE) opublikowała 18.02.2021 r. dokument prezentujący nową zrównoważoną, otwartą i asertywną politykę handlową Unii Europejskiej⁸.

W dokumencie tym KE postrzega zrównoważony rozwój jako element koniecznej zielonej transformacji gospodarek, co będzie musiało znaleźć odzwierciedlenie w pracach na poziomie globalnym, czyli Światowej Organizacji Handlu (World Trade Organization – WTO) na wszystkich płaszczyznach jak i na poziomie innych organizacji zajmujących się handlem.

UE współpracuje również z poszczególnymi członkami WTO, realizując równoległe inicjatywy środowiskowe związane z gospodarką o obiegu zamkniętym. WTO ma również do odegrania istotną rolę we wspieraniu celów zrównoważonego rozwoju, dotyczących godnej pracy i równouprawnienia płci, które to cele są niezwykle ważne zarówno poza UE, jak i w jej granicach. W odniesieniu do godnej pracy WTO wspiera bowiem analizę i wymianę doświadczeń na temat tego, w jaki sposób polityka handlowa może przyczynić się do rozwoju społecznego, w jaki sposób silniejsza ochrona praw pracowniczych wpływa korzystnie na wzrost i rozwój oraz w jaki sposób zapewnić, aby – zarówno w UE, jak i poza jej granicami – korzyści z liberalizacji handlu docierały do wszystkich pracowników i społeczności znajdujących się w trudnej sytuacji. Działanie to można wspierać poprzez dalszą i bardziej aktywną współpracę między WTO a Międzynarodową Organizacją Pracy.

UE podejmuje również współpracę międzynarodową w celu dalszego włączenia tego socjalnego wymiaru globalizacji do prac WTO. Jeżeli chodzi o równouprawnienie płci, UE może odgrywać wiodącą rolę w zwiększaniu świadomości na temat tego, jak istotne jest zagwarantowanie, aby podejście uwzględniające problematykę równości płci było głównym elementem polityki handlowej, poprzez inicjatywy takie jak deklaracja podjęta w ramach konferencji ministerialnej WTO w Buenos Aires w grudniu 2017 r. w sprawie handlu i upodmiotowienia ekonomicznego kobiet⁹.

UE zamierza również nadać szczególny priorytet zaangażowaniu w dialog z państwami afrykańskimi na temat programu reform WTO. Wspiera zwłaszcza intensywnie proces budowy Afrykańskiej Kontynentalnej Strefy Wolnego Handlu.

8 Opracowano na podstawie: *Trade Policy Review – An Open, Sustainable and Assertive Trade Policy*, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159541.0270_EN_05.pdf (dostęp: 15.02.2022); zobacz też: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_645 (dostęp: 10.02.2022).

9 Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 23 października 2020 r. w sprawie równouprawnienia płci w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa UE, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0286&from=PL> (dostęp: 03.02.2022).

W tym kontekście UE podtrzymuje swoje poparcie dla uzyskania przez Unię Afrykańską statusu obserwatora w odpowiednich organach WTO.

KE zapewnia, że będzie nadal angażować się w dyskusje z Chinami i Indiami na temat poszczególnych aspektów programu reform WTO. PKB na mieszkańca Chin wzrósł dziesięciokrotnie od czasu ich przystąpienia do WTO. Państwo to stało się też największym eksporterem w ramach WTO w ciągu zaledwie dwóch dekad¹⁰.

W obliczu nowych wyzwań wewnętrznych i zewnętrznych, a w szczególności nowego, bardziej zrównoważonego modelu rozwoju wyznaczonego w ramach Strategii UE *Europejski Zielony Ład* oraz przez europejską strategię cyfrową, KE uważa, że istnieje potrzeba nowego podejścia do polityki handlowej – takiej, która będzie wspierać osiąganie celów polityki wewnętrznej i zewnętrznej oraz promować bardziej zrównoważony rozwój zgodnie z zobowiązaniem do osiągnięcia do roku 2030 celów zrównoważonego rozwoju ONZ (Sustainable Development Goals – SDGs).

Istotnym zadaniem polityki handlowej jest również odegranie pozytywnej roli w procesie wychodzenia z pandemii COVID-19 oraz w procesie budowy ekologicznej i cyfrowej transformacji gospodarki europejskiej.

Obecnie rośnie globalna niepewność napędzana przez napięcia polityczne i geoeconomiczne. Globalizacja, rozwój technologiczny i tworzenie globalnych łańcuchów wartości mają dychotomiczny wpływ na gospodarki i społeczeństwa. Z jednej strony doprowadziły one do ogromnego wzrostu wydajności pracy, stymulując trwałą, opartą na handlu wzrost gospodarczy w wielu częściach świata. Przyczyniło się to do wydobycia milionów ludzi z ubóstwa. Z drugiej strony, zmiany te miały niekiedy silny efekt zakłócający, prowadząc do narastania nierówności dochodowych i pozostawiając niektóre jednostki i społeczności w tyle. To, co miało być przejściowymi kosztami dostosowania, czasami przeradzało się w trwałe obniżenie poziomu życia, możliwości zatrudnienia lub płac i innych warunków pracy. W wielu przypadkach uważa się, że rządy w niewystarczającym stopniu reagowały na dostosowania gospodarcze i niedostatecznie łagodziły ich negatywne skutki¹¹. To spowodowało, że pojawiły się głosy wzywające do deglobalizacji i coraz częściej dochodzi do partykularnych i izolacjonistycznych reakcji.

10 Opracowano na podstawie: *Trade Policy Review-An Open, Sustainable and Assertive Trade Policy*, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(2021) 66 final, Annex – document 2, Brussels, 18.2.2021, s. 1–10, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5bf4e9d0-71d2-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_2&format=PDF (dostęp: 03.02.2022).

11 Na poziomie UE Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji przyczynia się do łagodzenia kosztów takich dostosowań; por.: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1309/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Dostosowania do Globalizacji (2014–2020) i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1927/2006. Obecnie uchwalane jest nowe rozporządzenie, które umożliwi Funduszowi dalsze wspieranie pracowników i osoby, które straciły pracę, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=LEGISSUM:1702_1 (dostęp: 17.02.2022).

Szybki wzrost znaczenia Chin, wykazujących globalne ambicje i realizujących odrębny model państwowo-kapitalistyczny, zasadniczo zmienił światowy porządek gospodarczy i polityczny. Sytuacja ta stanowi coraz większe wyzwanie dla ugruntowanego globalnego systemu zarządzania gospodarczego i ma wpływ na zapewnienie równych szans przedsiębiorstwom europejskim, które konkurują na poziomie globalnym i krajowym¹².

Przyspieszenie zmiany klimatu, utrata różnorodności biologicznej i degradacja środowiska, w połączeniu z namacalnymi przykładami ich niszczących skutków, doprowadziły do uznania zielonej transformacji za decydujący cel naszych czasów.

Europejski Zielony Ład jako nowa strategia zrównoważonego rozwoju UE ułatwia zmianę polityki gospodarczej, aby lepiej odpowiadała wyzwaniom XXI wieku. Jej nadrzędnym celem jest transformacja w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu, zrównoważonej środowiskowo, zasobooszczędnej i odpornej do 2050 r., z ambicją zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 55% do 2030 r., a także ochrony, zachowania i wzbogacenia kapitału naturalnego UE. Jako taka, strategia ta ma być siłą napędową wzrostu konkurencyjności prowadząc do stopniowej, lecz głębokiej transformacji gospodarek krajów członkowskich, co z kolei będzie miało duży wpływ na strukturę handlu.

Zielona transformacja musi iść w parze ze sprawiedliwością społeczną. W wielu częściach świata w globalnych łańcuchach dostaw utrzymuje się poważny deficyt godnej pracy¹³, od poważnych naruszeń wolności zrzeszania się po złe warunki pracy¹⁴. Pozbawianie pracowników ich podstawowych praw wywiera presję powodującą pogorszenie warunków socjalnych na całym świecie i podsyca rozczarowanie ludzi globalizacją i otwartym handlem.

Transformacja cyfrowa jest nie tylko kluczowym czynnikiem umożliwiającym zrównoważony rozwój. W świetle wkraczania Europy w dekadę cyfrową, wsparcie jej transformacji w tym kierunku jest priorytetem zarówno na szczeblu polityki wewnętrznej, jak i zewnętrznej, w tym dla polityki handlowej i jej instrumentów¹⁵.

12 Wyzwanie to jest szczególnie widoczne w obszarze sektorów energochłonnych, a w szczególności przemysłu stalowego, w którego przypadku niezbędne są rozwiązania globalne, aby wyeliminować ogromne nierówności na rynku światowym, które mają negatywny wpływ na przedsiębiorstwa europejskie i zagrażają udanej zielonej transformacji tego ekosystemu.

13 Według szacunków Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) w dalszym ciągu około 25 mln osób pada ofiarą pracy przymusowej, a 152 mln – pracy dzieci, zaś 2,78 mln pracowników na całym świecie umiera co roku z powodu wypadków lub chorób związanych z pracą. Zobacz: *Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage*, ILO, https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_575479/lang--en/index.htm (dostęp: 17.02.2022) oraz *Global Estimates of Child Labour*, ILO, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_575499.pdf (dostęp: 17.02.2022).

14 *Promote Decent Work Worldwide Responsible Global Value Chains for a Fair, Sustainable and Resilient Recovery from the COVID-19 Crisis*, Commission Staff Working Document, European Commission, Brussels, 20.10.2020, SWD (2020) 235, final, <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=23131&langId=en> (dostęp: 17.02.2022).

15 Szerzej na ten temat: Z. Wysokińska, J. Witkowska, *Unia Europejska w gospodarce światowej*, s. 102–122 oraz 128–133.

Równocześnie charakter handlu systematycznie się zmienia. Będzie on w przyszłości w większym stopniu oparty na innowacjach, wspieranych przez ochronę własności intelektualnej, a handel usługami i produktami opartymi na poszanowaniu praw własności intelektualnej będzie odgrywał coraz większą rolę w porównaniu z tradycyjnym handlem towarami¹⁶. Usługi bowiem wnoszą nie tylko bezpośredni wkład do łańcucha wartości (usługi finansowe, telekomunikacja, IT, transport i logistyka), ale – co często jest nawet ważniejsze – są włączane do wytwarzanych produktów. Serwicyzacja gospodarki i rozwój technologii cyfrowych przyczyniają się do powstania dobrze płatnych i wysokiej jakości miejsc pracy i napędzają wzrost gospodarczy¹⁷.

Pandemia COVID-19 przyspieszyła te zmiany, stwarzając jednocześnie własne wyzwania, ujawniając również ryzyko załamania się globalnej współpracy i wzajemnego zaufania. Wywołała bowiem pytania dotyczące wyboru właściwych kierunków polityki z punktu widzenia zapewnienia strategicznych rezerw i zdolności produkcyjnych. Pandemia pokazała ponadto znaczenie rozszerzenia produkcji produktów zdrowotnych w sytuacji kryzysowej oraz potrzebę współpracy w celu zapewnienia sprawiedliwego dostępu do nich bardziej narażonym grupom ludności. Co więcej, doprowadziła do znacznego zwiększenia wsparcia i zaangażowania rządów w gospodarkę, co jest konieczne dla ratowania wystarczająco silnych przedsiębiorstw i ochrony miejsc pracy.

Ponadto należy wziąć pod uwagę perspektywy gospodarcze na całym świecie. UE jest i pozostanie światową potęgą gospodarczą i liderem w dziedzinie zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Polityka handlowa UE musi uwzględniać te globalne tendencje i wyzwania aby odzwierciedlać ambicje polityczne silniejszej pozycji Europy na świecie. Powinna ona również odpowiadać na oczekiwania zainteresowanych stron, sygnalizowane w dyskusjach z państwami członkowskimi w rezolucji przyjętej przez Parlament Europejski¹⁸ oraz w opiniach wyrażonych w ramach

16 Wspólne badanie przeprowadzone przez Europejski Urząd ds. Własności Intelektualnej i Europejski Urząd Patentowy objęło szeroki zakres praw własności intelektualnej (znaki towarowe, patenty, wzory, prawa autorskie, geograficzne oznaczenia oraz prawa do odmian roślin – PVR) i pozwoliło na zidentyfikowanie ich wpływu na gospodarkę Unii Europejskiej. Dla ostatnich badanych lat 2014–2016-uzyskano następujące wyniki: wpływ na PKB osiągnął poziom 44,8%, na zatrudnienie – odpowiednio – 29,2%, na podst. *IPR – intensive industries and economic performance in the European Union, Industry-Level Analysis Report, September 2019, Third edition*, EUIPO – European Union Intellectual Property Office, https://www.4ipcouncil.com/application/files/8915/6993/5419/IPR-intensive_industries_and_economic_performance_in_the_EU_key_findings_2019_en.pdf (dostęp: 17.02.2022).

17 Pozycja UE w światowym handlu usługami jest wysoka – przed Pandemią udział UE stanowił 32% a odpowiednio w handlu towarami ok. 29%. W strukturze przedmiotowej produkcji sprzedanej towarów zaawansowanych technologicznie UE niemal 50% stanowią grupy towarowe tworzące bazę dla rozwoju cyfryzacji, takie jak: elektronika i telekomunikacja, aparatura naukowo-badawcza, wytwarzanie komputerów i maszyn biurowych – zobacz: Z. Wysokińska, J. Witkowska, *Unia Europejska w gospodarce światowej*, s. 139.

18 Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie przeglądu polityki handlowej UE (2020/2761(RSP), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, C 425, Wydanie polskie, Informacje

konsultacji publicznych¹⁹. Otwarta strategiczna autonomia²⁰ podkreśla zdolność UE do dokonywania własnych wyborów i kształtowania otaczającego ją świata poprzez przywództwo i zaangażowanie, odzwierciedlając jej strategiczne interesy i wartości. Odzwierciedla ona podstawowe przekonanie UE, że sprostanie dzisiejszym wyzwaniom wymaga większej, a nie mniejszej współpracy globalnej. Oznacza to również, że UE nadal czerpie korzyści z międzynarodowych możliwości, jednocześnie asertywnie broniąc swoich interesów, chroniąc gospodarkę UE przed nieuczciwymi praktykami handlowymi i zapewniając równe szanse. Ponadto oznacza to wspieranie polityki wewnętrznej mającej na celu wzmocnienie gospodarki UE oraz pomoc w osiągnięciu przez nią pozycji światowego lidera w dążeniu do zreformowanego, opartego na zasadach systemu zarządzania światowym handlem.

UE opiera się na otwartości, zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Jest ona największym eksporterem i importerem towarów i usług na świecie²¹. Spośród dużych gospodarek jest tą, w której handel stanowi największą część jej gospodarki. Eksport z UE zapewnia 35 mln miejsc pracy w UE, w porównaniu z 20 mln w 2000 r.²² Gospodarka UE w równym stopniu opiera się na imporcie, który zapewnia dostęp do surowców krytycznych i innych czynników produkcji. 60% importu do UE jest faktycznie wykorzystywane do produkcji towarów unijnych, a zwiększona otwartość UE na import od 1995 r. zwiększyła jej dochody o około 550 mld EUR. UE jest również głównym odbiorcą eksportu z krajów o niskich dochodach – w szczególności z Afryki – i z państw sąsiadujących z UE, co przyczynia się do wspierania rozwoju i wzrostu gospodarczego na całym świecie. Podobnie jak w następstwie ostatniego kryzysu gospodarczego i finansowego, handel będzie miał decydujące znaczenie dla ekologicznej odbudowy gospodarki UE po załamaniu gospodarczym w okresie pandemii COVID-19.

i zawiadomienia. Rocznik 64, 20.10.2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=OJ:C:2021:425:TOC> (dostęp: 17.02.2022).

19 https://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=266 (dostęp: 15.02.2022).

20 *Decydujący moment dla Europy: naprawa i przygotowanie na następną generację*, COM(2020) 456 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=COM:2020:456:FIN> (dostęp: 26.02.2022).

21 Wg danych Eurostat w roku 2019 UE dokonała wywozu towarów i usług o wartości ponad 3,1 bln EUR, a przywozła towary i usługi o wartości 2,8 bln EUR. W sumie czyni to z UE największy podmiot na światowej scenie handlowej. UE jest partnerem handlowym numer jeden dla 74 państw na całym świecie. Jest ona najważniejszym partnerem handlowym dla Azji, Afryki, Stanów Zjednoczonych, Bałkanów Zachodnich oraz państw sąsiadujących z UE, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods (dostęp: 12.02.2022); zobacz również: <https://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/statistics/> (dostęp: 15.02.2022).

22 Calculations of the Experts of the DG TRADE na podstawie: I. Arto, J.M. Rueda-Cantuche, I. Cazarro, A.F. Amores, E. Dietzenbacher, Z. Kutlina-Dimitrova, M. V. Román, *EU exports to the World: Effects on Employment* [Wywóz z UE na rynki światowe: wpływ na zatrudnienie], Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg, 2018, <https://doi.org/10.2760/700435>, JRC113071 https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/november/tradoc_157516.pdf (dostęp: 12.02.2022).

Aby Unia Europejska mogła wspierać otwartość i konkurencyjność różnych sektorów jej gospodarki, niezbędne jest zapewnienie otwartego i niezakłóconego dostępu do rynków międzynarodowych, w tym zwłaszcza do nowych rynków. Unijne ekosystemy przemysłowe, obejmujące wszystkie podmioty działające w ramach łańcucha wartości, od rolników i producentów po usługodawców, od globalnych przedsiębiorstw wielonarodowych po MŚP oraz przedsiębiorstwa typu start-up, odgrywają kluczową rolę w umiędzynarodowieniu gospodarki UE.

UE jest również największym na świecie dostawcą pomocy na rzecz wymiany handlowej²³. Pandemia COVID-19 zwiększyła potrzebę pełnego wdrożenia wspólnej strategii UE dotyczącej pomocy na rzecz wymiany handlowej z 2017 r. W strategicznym interesie UE leży bowiem wspieranie zwiększonej integracji z gospodarką światową podatnych na zagrożenia krajów rozwijających się, z których wiele znajduje się w geograficznym sąsiedztwie Europy. Siłą UE jest jej otwartość i atrakcyjność jednolitego rynku wewnętrznego. Otwartość i zaangażowanie UE na arenie międzynarodowej sprawiają, że jest ona wiarygodnym zwolennikiem współpracy międzynarodowej, multilateralizmu i ładu opartego na zasadach, które z kolei mają kluczowe znaczenie dla interesów UE. UE współpracuje z partnerami, aby zapewnić przestrzeganie uniwersalnych wartości, w szczególności propagowanie i ochronę praw człowieka. Obejmuje to podstawowe normy pracy, ochronę socjalną zgodnie z europejskim filarem praw socjalnych, równouprawnienie płci²⁴ oraz walkę ze zmianą klimatu i utratą różnorodności biologicznej.

Wzmocnienie odporności i zrównoważenia gospodarki UE oraz jej łańcuchów dostaw jest filarem dążenia Unii Europejskiej do otwartej strategicznej autonomii²⁵. Pandemia COVID-19 wystawiła na próbę odporność gospodarek na całym świecie. Pierwszym wnioskiem, jaki można wyciągnąć z kryzysu, jest to, że większość łańcuchów dostaw wykazała się dużą odpornością. W odpowiednich warunkach przedsiębiorstwa są w stanie zwiększyć globalną produkcję i dystrybucję, zwłaszcza jeśli mogą polegać na otwartych łańcuchach dostaw, wspieranych przez stabilne, przewidywalne i przejrzyste zasady handlowe²⁶. Rządy ponoszą szczegól-

23 Pomoc na rzecz wymiany handlowej ma na celu wspieranie krajów rozwijających się w wykorzystywaniu handlu jako dźwigni finansowej służącej ograniczaniu ubóstwa. Cel 8.a w ramach celów zrównoważonego rozwoju w rezolucji „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030” odnosi się do zwiększenia pomocy na rzecz wymiany handlowej, w szczególności dla krajów najstabilniej rozwiniętych. Cel zrównoważonego rozwoju 17 obejmuje m.in. działania na rzecz zwiększenia wywozu z krajów rozwijających się, a w szczególności krajów najstabilniej rozwiniętych.

24 Zob. strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025 oraz trzeci unijny plan działania w sprawie równości płci.

25 Komisja przyjęła swoje pierwsze w historii sprawozdanie dotyczące prognozy strategicznej, w którym podkreśliła, że odporność jest nowym kompasem dla wszystkich polityk UE w ramach programu Komisji opartego na transformacji oraz w wyniku tragicznej pandemii COVID-19.

26 W ramach prac analitycznych OECD potwierdzono, że globalne łańcuchy wartości nie tylko maksymalizują efektywność gospodarczą, ale prężne łańcuchy dostaw są także niezbędne

ną odpowiedzialność za tworzenie takiego środowiska, a także za wspieranie uczciwego i sprawiedliwego podziału dostaw, na które popyt jest większy niż dostępna podaż. W tym względzie kluczowe znaczenie ma zaufanie między państwami, ale także między rządami a sektorem prywatnym. W związku z tym UE zdecydowanie wspiera globalne działania w ramach G20, WTO i stosunków dwustronnych, mające na celu monitorowanie krytycznych łańcuchów dostaw, utrzymywanie ich w stanie otwartym i niezakłóconym oraz zapewnienie uczciwego i sprawiedliwego dostępu do najważniejszych towarów. Było to szczególnie ważne w kontekście wprowadzenia szczepionek przeciwko COVID-19, gdy produkcja w ograniczonej liczbie państw musi zaspokoić popyt na całym świecie. UE zamierza zintensyfikować współpracę z innymi państwami i sektorem prywatnym w celu zwiększenia produkcji i wspierania sprawiedliwego dostępu do szczepionek.

Eksperci Komisji Europejskiej opracowali również **średniookresowe cele wspólnej polityki handlowej**²⁷. Należą do nich m.in.:

1) Wspieranie odbudowy i przekształcenia gospodarki UE zgodnie z jej celami w obszarze ekologii i cyfryzacji

Unijna polityka handlowa powinna przyczynić się do przekształcenia gospodarki UE zgodnie z zieloną i cyfrową transformacją. Powinna ona stanowić jednoznaczne wsparcie dla *Europejskiego Zielonego Ładu* we wszystkich jego wymiarach, w tym do osiągnięcia celu neutralności klimatycznej do 2050 r. Uważa się, że transformacja ekologiczna i cyfrowa powinna być głównym priorytetem w ramach wielostronnej i dwustronnej polityki handlowej. Wymaga to większej integracji między polityką handlową i wewnętrzną polityką UE.

2) Kształtowanie ogólnoswiatowych zasad na potrzeby bardziej zrównoważonej i sprawiedliwej globalizacji

Komisja Europejska uważa, że zasadniczym priorytetem dla UE powinno być przewodzenie działaniom na rzecz reformy Światowej Organizacji Handlu – WTO i zwiększenie skuteczności wielostronnych ram zarządzania handlem. Niezbędne jest również zapewnienie, aby zasady współpracy międzynarodowej odpowiadały obecnym realiom gospodarczym i były właściwie opracowane na potrzeby reagowania na zakłócenia w handlu oraz zagwarantowania równych szans.

w czasach kryzysu, aby absorbować wstrząsy, oferować możliwości dostosowania się i przyspieszać ożywienie gospodarcze. zobacz: *Shocks, Risks and Global Value Chains: Insights from the OECD METRO Model*, <https://www.oecd.org/trade/documents/shocks-risks-gvc-insights-oecd-metro-model.pdf> – executive summary (dostęp: 17.02.2022).

27 Opracowano na podstawie: Przegląd polityki handlowej – otwarta, zrównoważona i asertywna polityka handlowa, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Komisja Europejska, Bruksela, dnia 18.2.2021 r., COM(2021) 66 final, s. 10–11 (dostęp: 29.12.2021), https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5bf4e9d0-71d2-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF, s. 1–23 (dostęp: 03.02.2022), https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159541.0270_EN_05.pdf (dostęp: 17.02.2022).

3) Zwiększanie zdolności UE do realizacji swoich interesów i egzekwowania swoich praw, w tym – w razie konieczności – samodzielnie

Komisja uważa, że niezbędne jest zapewnienie, aby UE miała do dyspozycji stosowne narzędzia do ochrony pracowników i przedsiębiorstw przed nieuczciwymi praktykami w handlu. Dotyczy to zwłaszcza kwestii wdrożenia i egzekwowania rozdziałów dotyczących zrównoważonego rozwoju, zapisanych w umowach handlowych UE w celu wyrównania światowych standardów społecznych, norm pracy i norm środowiskowych. Wymaga to również doskonalenia zestawu narzędzi w UE w stopniu niezbędnym do zapewnienia w handlu ochrony przed nieuczciwymi praktykami handlowymi lub innymi wrogimi działaniami, jednocześnie postępując zgodnie z podjętymi zobowiązaniami międzynarodowymi.

4. Wspieranie transformacji cyfrowej i handlu usługami

W sferze cyfrowej nastąpi intensywna światowa konkurencja, która zmieni konfigurację globalnych stosunków gospodarczych. Polityka handlowa odegra znaczącą rolę w realizacji celów UE związanych z transformacją cyfrową. Przedsiębiorstwa europejskie są zależne od usług cyfrowych i zależność ta będzie się jeszcze zwiększać²⁸. Dane mają żywotne znaczenie dla wielu przedsiębiorstw i są zasadniczym elementem unijnych łańcuchów dostaw. Technologie cyfrowe zapewniają wzrost wydajności, niezbędny do zachowania konkurencyjności gospodarki, prowadząc również do transformacji tradycyjnych sektorów przemysłowych, w których przedsiębiorstwa europejskie będą musiały poprawić swoją pozycję konkurencyjną. Jednocześnie transformacja cyfrowa oraz pojawienie się nowych technologii mają dla Europy istotne znaczenie z punktu widzenia bezpieczeństwa. Komisja Europejska uważa, że skutki pojawienia się nowych technologii cyfrowych, w tym sztucznej inteligencji, należy uwzględnić w wymiarze globalnym, poprzez wyznaczenie bardziej ambitnych światowych standardów i zasad.

Wsparcie Europejskiej agendy cyfrowej jest priorytetem unijnej polityki handlowej. Ma to na celu zapewnienie wiodącej pozycji UE w handlu cyfrowym i w obszarze technologii, przede wszystkim poprzez promowanie innowacji. UE powinna w dalszym ciągu odgrywać wiodącą rolę w dziedzinie standardów cyfrowych, w szczególności jeśli chodzi o ochronę danych, w przypadku której

28 Przedsiębiorstwa handlowe UE świadczą najwięcej usług na świecie. Handel usługami odpowiada za 25% unijnego PKB, przy czym wartość eksportu usług przekracza 900 mld EUR rocznie. Stanowi on również bezpośrednie lub pośrednie wsparcie 21 mln miejsc pracy w UE, <https://data.oecd.org/trade/trade-in-services.htm> (dostęp: 15.02.2022).

unijne ogólne rozporządzenie o ochronie danych jest często postrzegane jako źródło inspiracji²⁹.

Kwestia danych będzie miała zasadnicze znaczenie dla przyszłości UE. Jeżeli chodzi o transgraniczne przekazywanie danych i zakaz stosowania wymogów lokalizacji danych, Komisja zapowiada, że przyjmie otwarte, ale asertywne podejście oparte na europejskich wartościach i interesach. Komisja będzie dążyć do zapewnienia, aby przedsiębiorstwa unijne mogły korzystać z międzynarodowego swobodnego przepływu danych, w pełni zgodnego z unijnymi przepisami o ochronie danych oraz przepisami dotyczącymi bezpieczeństwa i porządku publicznego. W szczególności UE w dalszym ciągu będzie się zajmować kwestią nieuzasadnionych przeszkód w przepływie danych, przy jednoczesnym zachowaniu swojej autonomii regulacyjnej w obszarze ochrony danych i prywatności³⁰.

Komisja Europejska zamierza podjąć następujące działania w zakresie rozwoju współpracy międzynarodowej³¹:

- 1) pogłębić stosunki handlowe i gospodarcze z innymi państwami w Europie, w tym z Bałkanami Zachodnimi i krajami, które przystąpiły do DCFTA z UE, skupiając się w szczególności na ściślejszej współpracy regulacyjnej w celu wsparcia transformacji ekologicznej i cyfrowej. Komisja odnowi swoje stosunki handlowe i inwestycyjne z tymi państwami południowego sąsiedztwa, które są zainteresowane bliższą integracją z Unią Europejską;
- 2) zwiększyć swoje zaangażowanie we współpracę z państwami afrykańskimi przez:
 - a) zintensyfikowanie dialogu politycznego i współpracy z Unią Afrykańską oraz jej członkami, a także sprawne wdrażanie AfCFTA, w tym zaangażowanie sektora prywatnego oraz promowanie wspólnych standardów w Afryce w celu pogłębienia integracji regionalnej i kontynentalnej;

29 Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych (akt o usługach cyfrowych) i zmieniającego dyrektywę 2000/31/WE – COM(2020) 825 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0825&from=en> (dostęp: 26.02.2022); wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wiarygodnych i uczciwych rynków w sektorze cyfrowym (akt o rynkach cyfrowych) – COM(2020) 842 ostateczny, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0842&from=en> (dostęp: 26.02.2022) oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679> (dostęp: 26.02.2022).

30 Co znajduje odzwierciedlenie w tytule dotyczącym handlu w umowie o handlu i współpracy zawartej ze Zjednoczonym Królestwem.

31 Zobacz: *Przegląd polityki handlowej – otwarta, zrównoważona i asertywna polityka handlowa*, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Komisja Europejska, Bruksela, 18.2.2021 r., COM(2021) 66, ostateczny, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0066&from=EN>, s. 18–22 (dostęp: 29.12.2021).

- b) pogłębienie i rozszerzenie istniejących umów handlowych z afrykańskimi regionalnymi wspólnotami gospodarczymi;
 - c) zbadanie możliwości wzmocnienia powiązań i synergii między różnymi uzgodnieniami handlowymi z państwami afrykańskimi, np. poprzez bardziej ujednoczone reguły pochodzenia w handlu z UE;
 - d) dążenie do zawarcia umów dotyczących zrównoważonych inwestycji z Afryką i południowym sąsiedztwem;
- 3) dążyć do utrwalenia partnerstw UE z kluczowymi regionami wzrostu – w regionie Azji i Pacyfiku oraz w Ameryce Łacińskiej – poprzez stworzenie warunków do zakończenia negocjacji i ratyfikacji zaległych umów dwustronnych;
 - 4) wykorzystywać w pełni funkcję głównego urzędnika ds. egzekwowania przepisów handlowych, aby zmaksymalizować korzyści płynące z wynegocjowanych warunków dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP i rolników, oraz wyeliminować przeszkody, które negatywnie wpływają na zrównoważony rozwój;
 - 5) wzmocniać narzędzia UE, aby sprostać nowym wyzwaniom oraz chronić europejskie przedsiębiorstwa i obywateli przed nieuczciwymi praktykami handlowymi, w tym poprzez przygotowanie instrumentu zapobiegającego środkom przymusu.

Ponadto Komisja zbada możliwości opracowania strategii UE dotyczącej kredytów eksportowych i opracuje nowe narzędzia online służące wspieraniu unijnych przedsiębiorstw, szczególnie MŚP.

Proces modernizacji polityki handlowej UE ma na celu dążenie do sprostania wyzwaniom obecnych czasów oraz oczekiwaniom obywateli.

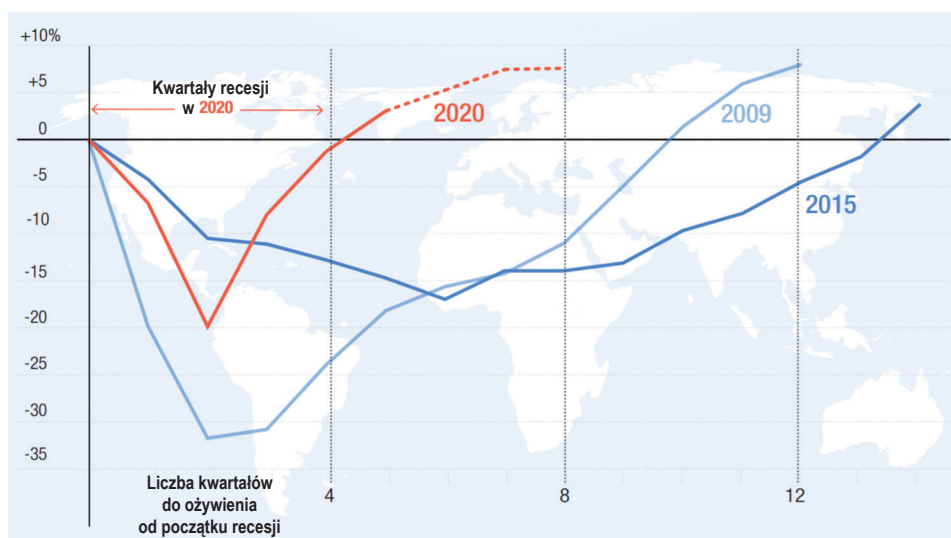
Niezbędne jest bowiem zapewnienie, aby polityka ta służyła realizacji interesów UE, pomagając jej w osiągnięciu ambitnych celów i zabezpieczając jej pozycję w świecie dla obecnych i przyszłych pokoleń. Dlatego tak ważne jest ponowne ukierunkowanie polityki handlowej UE na cele polegające na wspieraniu zarówno transformacji ekologicznej i cyfrowej gospodarki europejskiej, jak i na promowaniu zrównoważonej i sprawiedliwej globalizacji opartej na nowoczesnych zasadach i bardziej zdecydowanych działaniach w zakresie egzekwowania prawa. Ostatecznie bowiem podkreśla się, że tylko w ten sposób można w odpowiedzialny i zrównoważony sposób stworzyć możliwości, których oczekują obywatele, pracownicy i przedsiębiorstwa w UE i których potrzebuje cała planeta.

4.1. Główne trendy w handlu światowym w dobie pandemii COVID-19

Z Raportu UNCTAD – *United Nations Conference for Trade and Development Handbook of Statistics 2021 – The Impacts of the COVID-19 Pandemic*, wynika, że w roku 2020 miał miejsce w gospodarce światowej ogromny spadek handlu

towarami i usługami spowodowany pandemią³². Według wyników tego Raportu światowy handel towarami odnotował spadek o 7,4% w 2020 r., co oznacza, że globalny eksport wyniósł 17,6 bln USD – o 1,4 bln USD mniej niż w poprzednim roku. Był to największy roczny spadek od recesji z roku 2009, kiedy handel obniżył się o 22%. Jednak znacznie silniejszy spadek odnotowano w światowym handlu usługami, który w 2020 r. skurczył się o 20% w porównaniu z 2019 r. Był to również największy spadek w handlu usługami od początku jego rejestracji³³.

Dla porównania, jak wynika z wyników z Raportu i wykresu zamieszczonego poniżej (rys. 1.2), minęło 13 kwartałów zanim światowy handel wyszedł z recesji z 2015 r., co miało związek ze zmianami strukturalnymi w gospodarkach Azji Wschodniej i spadkami cen surowców, oraz odpowiednio 9 kwartałów, aby wyjść z recesji z 2009 r. spowodowanej światowym kryzysem finansowym³⁴.

Rys. 1.2. Skumulowane zmiany w światowym handlu od początku każdej recesji wg UNCTAD

Źródło: <https://unctad.org/news/global-trades-recovery-covid-19-crisis-hits-record-high> (dostęp: 05.02.2022).

Według Raportu UNCTAD z 30 listopada 2021 r. światowy handel towarami osiągnął w trzecim kwartale tego roku najwyższy w historii kwartalny poziom 5,6 biliona USD, ustanawiając nowy kwartalny rekord³⁵. Nowe prognozy

32 Handbook of Statistics 2021 – *The Impacts of the COVID-19 Pandemic*, UNCTAD, <https://unctad.org/webflyer/handbook-statistics-2021> (dostęp: 05.02.2022).

33 <https://unctad.org/news/global-trades-recovery-covid-19-crisis-hits-record-high> (dostęp: 18.02.2022).

34 *Ibidem*.

35 *Global Trade Update, November 2021*, UNCTAD, https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2021d4_en.pdf (dostęp: 05.02.2022).

w listopadowym wydaniu Global Trade Update pokazują, że handel towarami i usługami osiągnął łącznie poziom 28 bilionów USD rocznie – co oznacza wzrost o 23% w porównaniu z 2020 r. i o 11% w porównaniu z poziomami sprzed pandemii COVID-19³⁶.

Raport z 9 grudnia 2021 r. wykazał, że wartość globalnego handlu towarami przekroczyła o 15% poziom sprzed pandemii, ale w odniesieniu do sektora usług wyniki były słabsze, bowiem nie osiągnął on jeszcze poziomu sprzed pandemii.

Jednak ogólnie zadowalające wyniki handlu towarami wskazują, że to ożywienie było nierównomierne w różnych krajach i sektorach. Z Raportu UNTAD wynika, że pozytywny trend w handlu międzynarodowym w 2021 r. był w dużej mierze wynikiem silnego ożywienia popytu, będącego efektem łagodzenia ograniczeń pandemicznych i wprowadzenia pakietów bodźców gospodarczych.

Należy podkreślić, że chociaż sektor usług wzrósł zgodnie z ogólnym trendem, to jednak handel usługami, takimi jak turystyka, pozostał niestety poniżej poziomu sprzed pandemii na poziomie 6 bilionów USD w 2021 r. Z kolei wśród sektorów wytwórczych najbardziej dynamicznie rósł handel produktami związanymi z energią, stymulowany wysokim popytem i podwyżkami cen paliw kopalnych. W trzecim kwartale 2021 r. zauważalna była tendencja spadkowa handlu w niektórych sektorach dotkniętych globalnym niedoborem półprzewodników, takich jak przemysł motoryzacyjny i elektronika. Z Raportu wynika również, że strumienie handlowe nadal rosły silniej w krajach rozwijających się (głównie Azji Wschodniej) w porównaniu z gospodarkami rozwiniętymi, co wskazuje na to, że tendencja ta stała się charakterystyczna dla większości krajów rozwijających się. W Raporcie zauważono, że na przykład wzrost handlu w Indiach przyspieszył w trzecim kwartale zarówno w przypadku towarów, jak i usług, podczas gdy w Chinach trendy pozostały względnie stałe, choć na wyższym poziomie. Wśród czynników przyczyniających się do niepewności co do wyników przyszłego roku, Raport wskazuje na niższe niż oczekiwano tempo wzrostu gospodarczego Chin w trzecim kwartale 2021 r., co przełożyło się na trendy w handlu światowym. Uważa się również, że presja inflacyjna może negatywnie wpłynąć na gospodarkę krajowe i na międzynarodowe przepływy handlowe. UNCTAD *Global Trade Outlook*³⁷ zwraca również uwagę na fakt, że wiele gospodarek, w tym w Unii Europejskiej, nadal boryka się z zakłóceniami związanymi z COVID-19, które mogą wpłynąć negatywnie na popyt konsumencki w 2022 roku. Ponadto Raport ostrzega, że duże i nieprzewidywalne wahania popytu, które zaznaczyły się w 2021 r. i doprowadziły do zwiększonego obciążenia łańcuchów dostaw i spirali kosztów wysyłki, mogą trwać dalej w kolejnym roku. W szczególności chodzi tu o zaległości płatnicze w głównych węzłach łańcuchów dostaw, które charakteryzowały większość miesięcy roku 2021 i mogą utrzymać się w 2022 r. i tym samym negatywnie wpłynąć na handel i zmienić przepływy handlowe na

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*, <https://unctad.org/webflyer/global-trade-update-november-2021> (dostęp: 05.02.2022).

całym świecie. Czynniki geopolityczne mogą odgrywać rolę w zmianie wzorców handlu, ponieważ wzrasta handel regionalny w Afryce oraz w obszarze Azji i Pacyfiku, wpływając na dotychczasowe kierunki handlu i ich zwrot do innych szlaków. Raport zwraca również uwagę na ryzyko dalszego niedoboru półprzewodników. Od początku bowiem pandemii COVID-19 branża półprzewodników boryka się z trudnościami z powodu nieoczekiwanych wzrostów popytu i utrzymujących się ograniczeń podaży. Jeśli sytuacja ta się utrzyma, to niedobór ten może nadal negatywnie wpływać na produkcję i handel w wielu sektorach produkcyjnych.

Pozycja trzech głównych graczy w handlu światowym

Chiny, UE i Stany Zjednoczone należą do największych światowych graczy w handlu międzynarodowym od 2004 r., kiedy to Chiny wyprzedziły Japonię³⁸. W 2020 r. łączny poziom handlu towarami (eksport i import) odnotowany dla UE wyniósł 3 646 mld EUR (nie obejmuje handlu wewnątrzunijnego), a zatem był o 423 mld EUR niższy od wartości dla Chin i 285 mld EUR wyższy od poziomu zarejestrowanego dla Stanów Zjednoczonych. Z powodu pandemii COVID-19 gwałtownie spadła wartość całkowitego handlu w UE (-10%) i Stanach Zjednoczonych (-9%), podczas gdy w Chinach wzrosła o 2%. W przypadku UE wartość importu obniżyła się (-12%, czyli więcej niż wartości importu – odpowiednio -9%). Odwrotna sytuacja miała miejsce w Stanach Zjednoczonych (-13% w eksporcie, -6% w imporcie). W przypadku Chin przywóz spadł o 1%, podczas gdy wywóz wzrósł o 4%. W 2020 r. relacja eksportu do importu (wskaźnik pokrycia) była szczególnie wysoka na korzyść eksportu Rosji i Chin, które to kraje w wartościach bezwzględnych również charakteryzowały się największymi rocznymi nadwyżkami handlowymi. Z kolei Stany Zjednoczone miały w roku 2020 największy deficyt, kontynuując trend widoczny przez całą ostatnią dekadę. Obserwując przepływy eksportu i importu, UE miała w roku 2020 drugi co do wielkości udział w światowym eksporcie i trzeci co do wielkości udział w imporcie towarów. Eksport towarów z UE stanowił bowiem 15,1% światowego eksportu a Chiny z udziałem 17,8%, wyprzedzały UE, natomiast Stany Zjednoczone z 9,8-procentowym udziałem zajmowały trzecią pozycję. Stany Zjednoczone miały jednak w roku 2020 większy udział w światowym imporcie (16,2%) niż UE (13,1%) czy Chiny (13,8%)³⁹.

38 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods#The_three_largest_global_players_for_international_trade:_EU.2C_China_and_the_USA (dostęp: 20.02.2022); zobacz też: Z. Wysokińska, J. Witkowska, *Unia Europejska w gospodarce światowej*, Rozdział IV.

39 *Ibidem*.

4.2. Unia Europejska w globalnym handlu towarowym w dobie pandemii COVID-19

Unia Europejska jest jednym z trzech głównych graczy w globalnym handlu towarowym. Głównym partnerem UE w eksporcie w 2020 r. były Stany Zjednoczone, a w imporcie Chiny. Unia Europejska, Stany Zjednoczone i Chiny odpowiadały w roku 2020 za 43% światowego handlu towarami. W badanym roku ogólny poziom eksportu był o 13% wyższy niż poziom importu. Najbardziej zauważalna jest różnica w udziale energii, który w imporcie był prawie czterokrotnie wyższy niż w eksporcie. Zostało to zrównoważone niższym udziałem importu maszyn i pojazdów w porównaniu z eksportem. Maszyny i pojazdy stanowiły bowiem 39% eksportu UE i 34% importu UE.

W 2020 r. handel Unii Europejskiej z jej 27 państwami członkowskimi został mocno dotknięty przez pandemię COVID-19, przy czym odnotowano znaczny spadek zarówno eksportu jak i importu – odpowiednio o 9,4% i 11,6%. Obserwując wyniki w handlu w ostatniej dekadzie, tempo wzrostu eksportu, po odnotowaniu znacznego wzrostu w 2011 i 2012 r., pozostawało nieznacznie dodatnie do 2019 r., po czym gwałtownie spadło w 2020 r. Tempo wzrostu importu osiągnęło szczyt w 2011 r., po czym nastąpiły niewielkie wahania w latach 2012–2015, po czym wzrosło znacząco w 2017 i 2018 roku, zamykając dekadę gwałtownym spadkiem⁴⁰. W roku 2020 saldo obrotów towarowych UE wykazywało nadwyżkę w wysokości 217 mld EUR, co stanowi znaczny wzrost w stosunku do 2019 r. (+191 mld EUR). Obserwując ten trend w czasie, po odnotowaniu niewielkiego deficytu w 2011 r. bilans handlowy UE odnotował stałą nadwyżkę, która w 2016 r. osiągnęła najwyższy poziom 264 mld EUR. Nadwyżka UE zmniejszyła się w 2017 i 2018 r.⁴¹ i zaczęła ponownie rosnąć w 2019 i 2020 r.⁴²

Analizując rok 2020 należy podkreślić, że pandemia COVID-19 najsilniej uderzyła w handel w okresie od marca do kwietnia, kiedy to eksport spadł z 176 miliardów EUR do 125 miliardów EUR, a import również obniżył się z 148 miliardów EUR do 125 miliardów EUR. W kolejnych miesiącach zarówno eksport, jak i import były zdecydowanie niższe niż w tych samych miesiącach w 2019 r.

Jednak w grudniu 2020 r. eksport był o 2% wyższy niż w tym samym miesiącu 2019 r., podczas gdy import nadal był niższy o 3%. Stosunkowo lepszy wynik w grudniu sugeruje, że firmy gromadziły towary w oczekiwaniu na koniec okresu przejściowego związanego z Brexitem (który nastąpił 31 grudnia 2020 r.) i związaną z tym niepewność w stosunkach handlowych między UE a Wielką Brytanią.

40 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods#EU_trade_in_2020_strongly_impacted_by_the_COVID-19_pandemic (dostęp: 16.02.2020).

41 Szerzej na ten temat: Z. Wysokińska, J. Witkowska, *Unia Europejska w gospodarce światowej*, Rozdział IV.

42 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods#EU_trade_in_2020_strongly_impacted_by_the_COVID-19_pandemic (dostęp: 16.02.2020).

Wśród państw członkowskich UE, Niemcy miały zdecydowanie najwyższy udział w handlu zewnętrznym UE w 2020 r., odpowiadając za 30% unijnego eksportu towarów do krajów trzecich i odpowiadając za ponad jedną piątą (22%) unijnego importu. Kolejni trzej najwięksi eksporterzy, Włochy (11%), Holandia i Francja (10%) były jedynymi (poza Niemcami) państwami członkowskimi UE, które miały dwucyfrowy udział w eksporcie UE. Te trzy kraje: Holandia (18%), Francja (10%) i Włochy (9%), podążyły również za Niemcami jako najwięksi importerzy towarów z krajów trzecich w 2019 r. Stosunkowo wysoki udział Holandii można przynajmniej częściowo wyjaśnić przez znaczną ilość towarów napływających do UE przez Rotterdam, który jest wiodącym portem morskim UE.

Największą nadwyżkę handlową UE w zewnętrznym handlu towarami, wyliczoną w 2020 r. na 195,0 mld EUR, odnotowały Niemcy, a następnie Włochy (57,2 mld EUR), Irlandia (39,8 mld EUR) i Francja (25,1 mld EUR). Największe deficyty handlowe w handlu towarami poza UE odnotowano w Holandii (102,6 mld EUR) w i w Hiszpanii (18,2 mld EUR).

Stany Zjednoczone pozostały największym odbiorcą towarów eksportowanych z UE w 2020 r. z udziałem 18,3%. Drugim co do wielkości krajem docelowym eksportu unijnego była Wielka Brytania (14,4% całości eksportu UE), a następnym Chiny, do których kierowano odpowiednio 10,5% eksportu. Siedem największych rynków docelowych dla wywozu towarów z UE, tzn. Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Chiny, Szwajcaria, Rosja, Turcja i Japonia – odpowiadało za ponad trzy piąte (61,0%) całego eksportu towarowego z UE.

Siedmioma największymi dostawcami towarów importowanych do UE były te same kraje, które stanowiły również siedem największych rynków docelowych dla eksportu UE. Te siedem krajów odpowiadało za większy udział w imporcie towarów do UE niż ich udział w eksporcie towarów z UE. Nieco bowiem ponad trzy piąte (62,7%) całego importu towarów do UE pochodziło właśnie z tych siedmiu krajów.

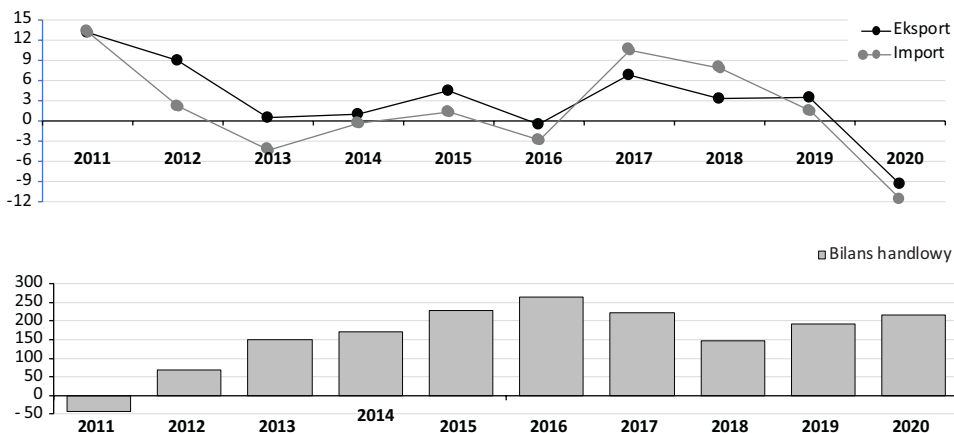
W 2020 r. saldo obrotów towarowych UE wykazywało nadwyżkę w wysokości 217 mld EUR, co stanowi znaczny wzrost w stosunku do 2019 r. (+191 mld EUR)⁴³. Nadwyżka była spowodowana głównie dodatnim saldem w handlu chemikaliami (178,4 mld EUR) oraz maszynami i pojazdami (174,0 mld EUR) oraz mniejszą nadwyżką w zakresie żywności i napojów. Jednak w handlu energią wystąpił stosunkowo duży deficyt (-158,8 mld EUR), natomiast w handlu surowcami i innymi wyrobami przemysłowymi deficyty były nieco mniejsze⁴⁴.

Poniżej zaprezentowany został wykres prezentujący tendencje w międzynarodowym handlu towarami Unii Europejskiej (roczne stopy wzrostu eksportu i importu) w drugiej dekadzie nowego wieku (2011–2020). Wyraźnie zobrazowana

43 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods#EU_trade_in_2020_strongly_impacted_by_the_COVID-19_pandemic (dostęp: 16.02.2022).

44 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods#Large_trade_surplus_for_machinery_.26_vehicles_and_chemicals (dostęp: 18.02.2022).

została na nim silna tendencja spadkowa w handlu UE zarówno po stronie eksportu jak i importu, która miała miejsce od trzeciego kwartału 2019 roku aż po głęboki spadek obrotów, spowodowany pandemią w całym roku 2020.

Rys. 1.3. Międzynarodowy handel UE towarami (roczne stopy wzrostu)

Źródło: na podstawie https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods#EU_trade_in_2020_strongly_impacted_by_the_COVID-19_pandemic (dostęp: 16.02.2022).

4.3. Handel zagraniczny Polski w dobie pandemii COVID-19

Jak wynika z tab. 1.2 (poniżej), dynamika eksportu całkowitego Polski w roku 2020 w stosunku do roku 2019 była dodatnia i mimo pandemii COVID-19 wzrost eksportu wyniósł ok. 7 punktów procentowych. Ujemna była natomiast dynamika importu, która obniżyła się do 96,8% w stosunku do roku poprzedniego, co oznacza spadek importu w stosunku rocznym o 3,8 punktu procentowego. Głównym partnerem handlowym Polski była Europa (jej udział w eksporcie Polski przekraczał 88% a w imporcie odpowiednio 65%). Z kolei udział Unii Europejskiej w eksporcie Polski w 2019 roku wyniósł 80,0% a w imporcie – 58,1%, natomiast w roku 2020 udział UE w eksporcie obniżył się do 74,1% a w imporcie odpowiednio do 56,4%⁴⁵.

45 Wg danych GUS – *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2021, s. 23, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-handlu-zagranicznego-2021,9,15.html> (dostęp: 15.02.2022).

Tab. 1.2. Handel zagraniczny Polski w latach 2020–2021

Kraj	2020			2019			Dynamika		Udział w	
	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Saldo	Eksportu	Importu	Eksportcie	Importcie
Polska – świat	239,9	229,4	10,5	238,1	237,0	1,2	100,7	96,8	100,00	100,00
Polska – Europa	212,0	150,3	61,7	211,4	160,0	51,3	100,3	93,9	88,40	65,54
Polska – Azja	13,3	63,4	-50,3	12,5	59,57	-47,0	107,0	107,0	5,56	27,75
Polska – Ameryka Płn.	7,7	7,5	0,2	8,2	8,0	0,2	94,5	94,1	3,22	3,30
Polska – Afryka	2,9	2,5	0,4	2,8	2,9	-0,1	102,1	85,0	1,22	1,10
Polska – Ameryka Śr.	2,1	3,7	-1,6	2,1	4,2	-2,0	97,8	88,4	0,88	1,61
Polska – Australia/Oceania	1,0	0,4	0,6	1,0	0,9	0,1	107,4	46,7	0,43	0,19

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-handlu-zagranicznego-2021,9,15.html>, s. 20–23 (dostęp: 15.02.2022).

W dobie pandemii zanotowano w strukturze towarowej eksportu następujące zmiany w dynamice eksportu w cenach stałych (według sekcji nomenklatury SITC)⁴⁶ w roku 2020 w stosunku do 2019 r.:

- o 1,8 punktu procentowego (z 105,2% do 107,0%) wzrósł eksport żywności i zwierząt żywych;
- odpowiednio w grupach: oleje, tłuszcze, woski zwierzęce i roślinne o 0,9% (z 117,3% do 118,2%);
- w grupie chemikalia miał miejsce wzrost o 3 punkty procentowe (z 103,8% do 106,8%);
- z kolei w grupie towarowej maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy zanotowano spadek z poziomu 106,6% do 98,0% czyli o 8,6 punktu procentowego)⁴⁷.

Istotnym identyfikatorem zmian w okresie 2019–2020 jest wyraźna poprawa wskaźnika *terms of trade*⁴⁸ z 114,1 do 117,9⁴⁹.

Z analizy zmian struktury towarowej eksportu Polski w cenach stałych w badanych latach (2020 w stosunku do 2019) wynikają z kolei następujące wnioski: wzrost udziału w eksporcie Polski miał miejsce w grupach: *żywność i zwierzęta żywe* (z 11,1% do 11,8%); *napoje i tytoń* (z 1,1% do 1,2%), *surowce niejadalne z wyjątkiem paliw* (z 1,7% do 1,8%), *chemikalia* (z 9,3% do 10%), *różne wyroby przemysłowe* (z 16,5% do 16,6%). Spadek udziału natomiast wystąpił w 2 grupach towarowych wg SITC, tzn. *towary przemysłowe sklasyfikowane głównie według surowca* (z 14,7% do 14,5%) oraz *maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy* (z 44% do 42,7%)⁵⁰.

Z opublikowanych wstępnych danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że w czerwcu 2021 r. polski eksport towarów wyniósł 23,5 mld EUR, co stanowi wzrost o 23,1% w porównaniu z czerwcem 2020 r. (19,1 mld EUR). Polski import wyniósł z kolei 22,9 mld EUR, podczas gdy przed rokiem było to ok. 16,8 mld EUR, co oznacza wzrost o 36,4% r/r. W efekcie w czerwcu 2021 r. odnotowano nadwyżkę w obrotach towarowych z zagranicą na poziomie 582,1 mln EUR (w maju saldo wyniosło -23,1 mln EUR). Dynamika czerwcowego eksportu jest wyraźnie niższa niż w maju (38,8%) czy kwietniu (61,5%). Jest to spowodowane osłabieniem oddziaływania efektu niskiej bazy. Podobnie osłabła dynamika importu (w maju i kwietniu dynamika sięgała niemal 50% r/r). Tak jak w poprzednim miesiącu, polski import rósł wyraźnie szybciej niż eksport. Dane te, zdaniem analityków Ministerstwa Rozwoju i Technologii, potwierdzają hipotezę mówiącą o tym, że w okresie silnego ożywienia gospodarczego mamy do czynienia z szybszą, wyprzedzającą reakcją importu względem eksportu⁵¹.

46 SITC – *Standard International Trade Classification* – międzynarodowa klasyfikacja handlu.

47 *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego*, s. 30–31.

48 Wskaźnik *terms of trade* (warunki handlu), oznacza najbardziej zrozumiale relację cen uzyskiwanych w eksporcie do cen płaconych w imporcie – jego poprawa jest więc korzystna dla kraju.

49 Wg danych GUS – *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego*, s. 25.

50 *Ibidem*, s. 32.

51 Ocena wg analityków Ministerstwa Rozwoju i Technologii – zobacz: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/obroty-towarowe-handlu-zagranicznego-w-czerwcu-oraz-w-okresie-styczen-czerwiec-2021-r--komentarz-analitykow-mrit> (dostęp: 20.02.2022).

5. Program „Cyfrowa Europa” – Cyfrowy Kompas – *Digital Compass*

Komisja Europejska przedstawiła wizję cyfrowej transformacji Europy do 2030 r. Program obejmuje cele i kluczowe etapy realizacji, wspólną strukturę zarządzania, w tym system monitorowania, w celu identyfikacji sukcesów i luk, a także projekty wielopaństwowe, co pozwala na integrację inwestycji UE, państw członkowskich i sektora prywatnego⁵².

Wizja cyfrowej transformacji Europy bazuje na **Strategii Kształtowania Cyfrowej Przyszłości Europy** (*Shaping Europe's Digital Future*)⁵³. Strategia uwzględnia ogromne zmiany spowodowane pandemią COVID-19, która znacznie przyspieszyła korzystanie z narzędzi cyfrowych, pokazując ich możliwości, jednocześnie eksponując reakcje społeczeństwa na nowe nierówności cyfrowe. Strategia zawiera również system monitorowania postępów UE w stosunku do kluczowych Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ (*Sustainable Development Goals*) do roku 2030.

Program Cyfrowa Europa (Digital Europe Programme – DEP) został ustanowiony na okres obowiązywania Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021–2027. Jest to nowo stworzony program europejski, który wspiera funkcjonowanie strategii jednolitego rynku cyfrowego Unii Europejskiej. Głównymi jego celami są: wspieranie europejskiego przemysłu i społeczeństwa, przyspieszanie procesu cyfrowej transformacji europejskiej gospodarki, zapewnienie obywatelom, organom administracji publicznej oraz przedsiębiorstwom w całej Unii korzyści płynących z cyfryzacji, jak również zwiększenie konkurencyjności Europy w światowej gospodarce cyfrowej, a jednocześnie zmniejszanie przepaści cyfrowej wewnątrz Unii i wzmocnienie jej strategicznej autonomii w tym obszarze.

Program „Cyfrowa Europa” wpłynie korzystnie, dzięki szerokiemu wdrożeniu technologii cyfrowych w gospodarce i społeczeństwie, na osiągnięcie wspólnych europejskich celów klimatycznych i środowiskowych określonych w *Europejskim Zielonym Ładzie*, w odniesieniu głównie do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r.

Program „Cyfrowa Europa” ma pięć wzajemnie powiązanych celów szczegółowych, które odzwierciedlają najważniejsze obszary polityki cyfrowej Unii Europejskiej:

- Obliczenia wielkiej skali,
- Sztuczna inteligencja (AI),
- Cyberbezpieczeństwo i zaufanie,

52 https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_pl (dostęp: 18.02.2022).

53 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf (dostęp: 07.02.2022); zobacz również: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_pl (dostęp: 18.02.2022).

- Zaawansowane umiejętności cyfrowe,
- Wdrażanie i optymalne wykorzystanie zdolności cyfrowych i interoperacyjność⁵⁴.

Jednym z istotnych celów Programu „Cyfrowa Europa” jest również stworzenie sieci Europejskich Hubów (platform) Innowacji Cyfrowych (European Digital Innovation Hubs – EDIHs), czyli ośrodków gromadzących wiedzę i kompetencje w dziedzinie cyfrowej transformacji działalności gospodarczej. Ich zadaniem będzie wspieranie cyfrowej transformacji zarówno przedsiębiorców jak i podmiotów administracji publicznej. Wśród przedsiębiorców szczególny nacisk będzie położony na sektor MŚP, w którym istnieje znaczne zapotrzebowanie na zwiększenie poziomu adopcji najnowszych rozwiązań cyfrowych w działalności biznesowej. Interwencja w tej dziedzinie oddali ryzyko spadku konkurencyjności europejskich i polskich MŚP, oraz zapobiegnie utracie ich pozycji rynkowej.

Budżet – główne pozycje

Łączną wartość przydzielonego budżetu na Program „Cyfrowa Europa” ustalono na poziomie 7,588 miliarda EUR. Podzielono ją pomiędzy przedstawione wcześniej pięć obszarów.

Najwięcej środków otrzymał cel związany z obliczeniami wielkiej skali (2,227 mld EUR), następnie sztuczna inteligencja (2,062 mld EUR), cyberbezpieczeństwo (1,649 mld EUR), wdrażanie technologii cyfrowych (1,072 mld EUR) a mniej odpowiednio projekty dotyczące zaawansowanych umiejętności cyfrowych (577,35 mln EUR).

W ramach realizacji celu szczegółowego obliczenia wielkiej skali finansowane będą **projekty związane z rozwojem przetwarzania danych w Europie** oraz z superkomputerami. Fundusze pozwolą na wdrożenie, koordynację na poziomie unijnym i eksploatację w Unii Europejskiej światowej klasy infrastruktury danych i obliczeń wielkiej skali, która będzie łatwo dostępna dla użytkowników publicznych i prywatnych niezależnie od państwa członkowskiego. Planuje się również w ramach programu „Cyfrowa Europa” stworzenie do 2023 r. światowej klasy superkomputera i infrastruktury danych o zdolności obliczeniowej eksaskali (trylion, czyli 1018 obliczeń na sekundę), a do 2027 r. – systemów o zdolności przekraczającej eksaskalę. W rezultacie pozwoli to wyposażyć UE we własne niezależne i konkurencyjne zasoby technologii i osiągnąć zdecydowanie wyższy poziom aplikacji oraz zwiększyć dostępność i wykorzystanie superkomputerów.

Kwota w wysokości 2,062 mld EUR zostanie przeznaczona na rozpowszechnianie sztucznej inteligencji (*artificial intelligence* – AI) w całej europejskiej gospodarce i społeczeństwie. Celem jest pobudzenie inwestycji w tym obszarze, aby jak najlepiej wykorzystywać AI, a jednocześnie uwzględnić zmiany społeczno-gospodarcze z nią związane i zapewnić odpowiednie ramy etyczne i prawne.

⁵⁴ <https://www.gov.pl/web/ia/program-cyfrowa-europa> (dostęp: 18.02.2022).

Program „Cyfrowa Europa” umożliwi w tym zakresie lepszy dostęp organom publicznym i przedsiębiorstwom (zwłaszcza tym najmniejszym) do obiektów badawczych i do przeprowadzania eksperymentów w **dziedzinie sztucznej inteligencji** w państwach członkowskich. Zwiększenie inwestycji w tym obszarze umożliwi pozostanie UE w światowej czołówce, jeżeli chodzi o postęp naukowo-technologiczny w AI. Fundusze te pomogą również w organizowaniu wysokiej jakości długo- i krótkoterminowych szkoleń i kursów dostępnych dla społeczeństwa, w szczególności dla uczniów, studentów oraz osób aktywnych zawodowo w sektorze MŚP i publicznym.

W planach jest stworzenie **wspólnych „europejskich bibliotek algorytmów”**, dostępnych dla wszystkich, w celu udzielenia pomocy sektorowi publicznemu i prywatnemu w znalezieniu rozwiązań, które najlepiej zaspokoją ich potrzeby w tym obszarze. Takie platformy i dostęp do przestrzeni danych w zakresie AI zostaną udostępnione w całej UE za pośrednictwem Europejskich Hubów Innowacji Cyfrowych (*European Digital Innovation Hubs*) Zapewnią one bowiem małym przedsiębiorstwom oraz lokalnym innowatorom dostęp do obiektów badawczych i dostarczą potrzebną wiedzę.

Na realizację projektów z obszaru cyberbezpieczeństwo i zaufanie przeznaczono 1,649 mld EUR. Ma to umożliwić zwiększenie ochrony gospodarki cyfrowej, społeczeństwa i demokracji w UE. Środki posłużą wsparciu organizacji publicznych i prywatnych w dostępie do zaawansowanych urządzeń, narzędzi oraz infrastruktury danych z zakresu cyberbezpieczeństwa. Pozwoli to na osiągnięcie wspólnego wysokiego poziomu cyberbezpieczeństwa na poziomie europejskim. Program ma w rezultacie zwiększyć odporność na cyberataki oraz przyczynić się do zwiększenia wiedzy na temat procesów w zakresie cyberbezpieczeństwa wśród społeczeństwa i poprawić świadomość skali ryzyka.

Fundusze w wysokości 1,072 mld EUR będą przeznaczone na wspieranie rozwoju zaawansowanych umiejętności cyfrowych w dziedzinach objętych Programem Cyfrowa Europa, przyczyniając się do zwiększenia liczby osób z wysokimi umiejętnościami cyfrowymi w Europie. Ma to również na celu zmniejszenie różnicowania w tym zakresie wewnątrz samej UE przez podnoszenie poziomu profesjonalizmu, zwłaszcza w odniesieniu do obliczeń wielkiej skali i przetwarzania danych w chmurze, analizy dużych zbiorów danych, cyberbezpieczeństwa, technologii rejestru rozproszonego (np. *blockchain*), technologii kwantowych, robotyki i AI.

Kwota 577,35 mln EUR zapewni cyfrową transformację sektorów publicznego i prywatnego oraz poprawi ich interoperacyjność w całej UE.

Fundusze będą wspierać sektor publiczny i obszary z nim związane, jak opieka zdrowotna, edukacja, energetyka, środowisko oraz sektor kultury i sektor kreatywny w skutecznym wdrażaniu najnowszych technologii cyfrowych, takich jak HPC (*High Performance Computing* – systemy obliczeniowe dużej skali), AI i cyberbezpieczeństwo, oraz w skutecznym dostępie do tych technologii. Umożliwią również interoperacyjność istniejącej i tworzącej się infrastruktury usług cyfrowych

w całej Unii. Ułatwią także wszystkim sektorom gospodarki dostęp do testowania nowych technologii cyfrowych oraz dostęp do projektów pilotażowych z zakresu tych technologii i zwiększanie ich wykorzystania, w tym także na poziomie transgranicznym.

Podstawy Programu Polityki 2030 „Droga do cyfrowej dekady” zostały po raz pierwszy zaprezentowane przez Komisję Europejską (KE) 9 marca 2021 r. w Komunikacie „**Cyfrowy Kompas**”⁵⁵ jako jej wizję transformacji cyfrowej w Unii Europejskiej na kolejną dekadę. Następnie 20 września 2021 r. KE opublikowała już konkretny projekt wniosku legislacyjnego, który ustanowił Program Polityki 2030 „Droga do cyfrowej dekady”⁵⁶.

Cyfrowy Kompas przedstawia zestaw „cyfrowych praw i zasad”⁵⁷. Niektóre prawa są już zapisane w prawie UE i obejmują: wolność wypowiedzi, dostęp do informacji, swobodę zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej w Internecie, ochronę danych osobowych i prywatności oraz ochronę twórczości intelektualnej osób w przestrzeni internetowej. Poniższe „cyfrowe zasady” obejmują kwestie, które wprawdzie nie są całkowicie nowe, ale są powiązane z czterema głównymi filarami, na których opiera się Cyfrowy Kompas).

Do zasad tych należą:

- Powszechny dostęp do usług internetowych,
- Bezpieczne i zaufane środowisko online,
- Powszechna edukacja cyfrowa i umiejętności umożliwiające ludziom aktywny udział w społeczeństwie i procesach demokratycznych,
- Dostęp do cyfrowych systemów i urzędów szanujących środowisko,
- Dostępne i zorientowane na człowieka cyfrowe usługi publiczne i administracja,
- Zasady etyczne algorytmów zorientowanych na człowieka,
- Ochrona i wzmacnianie pozycji dzieci w przestrzeni online,
- Dostęp do cyfrowych usług zdrowotnych.

55 <https://cyberpolicy.nask.pl/cyfrowy-kompas-na-rok-2030-europejska-droga-w-cyfrowej-dekadzie/> (dostęp: 19.02.2022); zobacz również: *Cyfrowy Kompas na 2030 r.: europejska droga w cyfrowej dekadzie*. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Komisja Europejska, Bruksela, dnia 9.3.2021 r., COM(2021) 118, final, <https://cyberpolicy.nask.pl/wp-content/uploads/2021/03/Cyfrowy-Kompas-na-rok-2030-europejska-droga-w-cyfrowej-dekadzie.pdf>, s. 4–14 (dostęp: 05.02.2022).

56 Według Komisji Europejskiej „Droga do cyfrowej dekady” to program, który zapewni Unii Europejskiej osiągnięcie celów w zakresie cyfrowej transformacji społeczeństw i gospodarek UE, zgodnie z wartościami Unii. Propozycja Komisji określa konkretne cele cyfrowe, które Unia – jako całość – ma osiągnąć do końca dekady, a które po raz pierwszy nakreślono w komunikacie „Cyfrowy Kompas” (w zakresie umiejętności cyfrowych, infrastruktury cyfrowej, cyfryzacji przedsiębiorstw i cyfryzacji usług publicznych), <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/droga-do-cyfrowej-dekady---program-polityki-unii-europejskiej> (dostęp: 19.02.2022).

57 Opracowanonapodstawie:<https://www.twobirds.com/en/news/articles/2021/netherlands/digital-compass-eu-outlines-its-digital-ambitions-for-2030> (dostęp: 07.02.2022).

Filary Cyfrowego Kompas UE:

Pierwszy filar – cyfrowo wykwalifikowana populacja. Cel dotyczący podstawowych umiejętności cyfrowych, aby co najmniej 80% populacji posiadało podstawowe umiejętności cyfrowe. Cel polegający na zatrudnieniu 20 milionów specjalistów ICT w UE z uwzględnieniem równości płci.

Drugi filar – zrównoważona infrastruktura cyfrowa. W ramach tego filaru proponuje się, aby wszystkie gospodarstwa domowe objęte zostały siecią gigabitową 5G. Dąży się do tego, aby stworzyć w Europie do 2030 r., wysokowydajne infrastruktury obliczeniowe i danych (w celu wzmocnienia europejskiej infrastruktury wprowadzenia wiodących technologii kwantowych). Do 2025 r. W UE planuje się również pojawienie się do roku 2025 pierwszego komputera z akceleracją kwantową. Zakłada się wprowadzenie mechanizmów pomiaru efektywności energetycznej centrów danych i sieci łączności elektronicznej wykorzystywanych przez firmy europejskie.

Trzeci filar – cyfrowa transformacja przedsiębiorstw. W UE planuje się, że 75% przedsiębiorstw będzie korzystać z usług przetwarzania danych w chmurze, dużych zbiorów danych i sztucznej inteligencji. Dąży się również do tego, aby ponad 90% europejskich MŚP osiągnęło przynajmniej podstawowy poziom intensywności cyfrowej. Europa rozwija swoje innowacyjne firmy *scale-up* i poprawia ich dostęp do finansowania, co prowadzi do podwojenia liczby jednorozców (*start-upów* o wartości 1 mld USD).

Czwarty filar – cyfryzacja usług publicznych w 100%. Obejmuje on świadczenie kluczowych usług publicznych online. Już obecnie 80% obywateli UE korzysta z europejskiej tożsamości cyfrowej w następujących obszarach:

- bezpieczne głosowanie elektroniczne: większy udział społeczeństwa w życiu demokratycznym,
- administracja jako platforma: całościowy i łatwy dostęp do usług publicznych o zaawansowanych możliwościach, takich jak przetwarzanie danych, sztuczna inteligencja i rzeczywistość wirtualna,
- szerokie wdrożenie zaufanej, kontrolowanej przez użytkownika tożsamości cyfrowej, umożliwiającej każdemu obywatelowi kontrolowanie własnych interakcji i obecności online⁵⁸.

Program polityczny dla osiągnięcia celów związanych z cyfryzacją ma na celu umożliwienie Komisji Europejskiej współpracy z państwami członkowskimi w celu uruchomienia i kształtowania projektów wielonarodowych i międzynarodowych partnerstw cyfrowych.

Projekty obejmują budowę wspólnej i wielozadaniowej ogólnoeuropejskiej, połączonej infrastruktury przetwarzania danych, która umożliwiłaby łatwą wymianę i udostępnianie danych, zwłaszcza w ramach wspólnych europejskich przestrzeni danych. Istnieją również plany ogólnoeuropejskiego wdrożenia korytarzy 5G dla

⁵⁸ Zobacz: *Cyfrowy Kompas na 2030 r....*, s. 12–15 (dostęp: 05.02.2022).

zaawansowanych cyfrowych operacji kolejowych, a także połączonej i zautomatyzowanej mobilności, aby przyczynić się do osiągnięcia celów związanych z bezpieczeństwem drogowym i Zielonym Ładem. Ponadto Komisja zamierza powołać nową Radę ds. Handlu i Technologii UE–USA.

Komisja rozpoczęła również szeroko zakrojoną dyskusję i proces konsultacji na temat wizji UE, obejmującą:

- doradztwo w głównych obszarach związanych z cyfryzacją,
- dyskusję i współpracę z państwami członkowskimi, Parlamentem Europejskim, partnerami regionalnymi, gospodarczymi i społecznymi oraz przedsiębiorstwami,
- uruchomienie forum dla wielu interesariuszy na Cyfrowym Kompasie.

Komisja Europejska proponuje również program w zakresie polityki cyfrowej, w ramach którego zostanie wprowadzony w roku 2021 zarówno Cyfrowy Kompas (jako nowe narzędzie wytyczające drogę w cyfrowej dekadzie), jak i podjęty zostanie wysiłek ukierunkowany na opracowanie międzyinstytucjonalnej deklaracji w sprawie zasad cyfrowych. Cyfrowy Kompas zostanie przyjęty wspólną decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady i obejmie następujące aspekty:

- wyraźnie określone cele służące osiągnięciu wizji w ramach czterech głównych filarów kompasu, wyznaczonych na poziomie unijnym i krajowym wraz z kluczowymi wskaźnikami efektywności;
- strukturę zarządzania – w tym sporządzanie przez Komisję rocznych sprawozdań dla Parlamentu Europejskiego i Rady na temat postępów poczynionych w realizacji założeń cyfrowej dekady, które mogą zawierać konkretne zalecenia służące ograniczeniu odchyień w realizacji celów;
- monitorowanie zasad cyfrowych zatwierdzonych w międzyinstytucjonalnej deklaracji;
- mechanizm organizowania z państwami członkowskimi wspomnianych projektów wielonarodowych, które są niezbędne do przeprowadzenia europejskiej transformacji cyfrowej w najważniejszych obszarach⁵⁹.

W listopadzie 2021 roku przedstawiono pierwsze 3 programy robocze wdrażające program „Cyfrowa Europa”, w których określono cele i konkretne obszary tematyczne, które otrzymają finansowanie w łącznej wysokości 1,98 mld EUR. Są to 3 z 4 programów roboczych przeznaczonych na wdrażanie programu w latach 2021–2023.

Pierwszy program prac o wartości 1,38 mld EUR koncentruje się na inwestycjach w obszarach sztucznej inteligencji (AI), rozwiązań chmurowych, przestrzeni danych, infrastruktury komunikacji kwantowej, zaawansowanych umiejętności cyfrowych oraz szerokiego wykorzystania technologii cyfrowych w całej gospodarce i społeczeństwie do końca 2022 r.

59 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European and Social Committee of the Regions, *2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade*, Brussels, 9.3.2021, COM(2021) 118 final, s. 19–20, <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/PL/TXT/DOC/?uri=CELEX:52021DC0118&from=en> (dostęp: 27.02.2022).

Drugi program dotyczy utworzenia i działania *sieci Europejskich Centrów Innowacji Cyfrowych*, a jego budżet w okresie do końca 2023 r. opiewa na 329 mln EUR. Do roku 2030 ustalono 4 najważniejsze cele do zrealizowania:

1) Wykwalifikowane cyfrowo społeczeństwo i wysoko wykwalifikowani profesjonaliści w dziedzinie cyfrowej

Osiągnięcie tego celu będzie możliwe dzięki rozwojowi wydajnego systemu nowoczesnej edukacji cyfrowej oraz promowaniu podejścia do efektywnego zarządzania talentami w organizacjach. Zdaniem Komisji Europejskiej wykwalifikowane społeczeństwo cyfrowe istotnie wzmocni poziom odporności całej Unii Europejskiej. Plan działania przewiduje, że docelowy poziom podstawowych umiejętności cyfrowych dla osób w wieku 16–74 lat wyniesie 80% w 2030 r. Dodatkowo docelowy poziom zatrudnienia specjalistów w dziedzinie ICT powinien osiągnąć 20 mln przy równoczesnym wzroście liczby specjalistów płci żeńskiej.

2) Bezpieczna, wydajna i zrównoważona infrastruktura cyfrowa

KE podkreśla, że osiągnięcie przez Unię Europejską pozycji światowego lidera w dziedzinie cyfryzacji jest uzależnione od tempa rozwoju infrastruktury cyfrowej i zdolności przetwarzania dużych ilości danych w chmurze. Bezpieczna infrastruktura i godna zaufania technologia są niezbędne m.in. do wdrożenia technologii sieci 5G, produkcji nowoczesnych półprzewodników i stworzenia pierwszego europejskiego komputera kwantowego. Zgodnie z założeniami, do 2030 roku wszystkie europejskie gospodarstwa domowe będą miały dostęp do szybkiej sieci Gigabit, a wszystkie obszary zaludnione będą w zasięgu sieci 5G. Kolejnym celem Komisji Europejskiej jest wzrost produkcji nowoczesnych półprzewodników (w tym procesorów) w Europie do co najmniej 20% światowej produkcji. Dodatkowo, do 2030 roku w Unii Europejskiej pojawi się 10 tys. bezpiecznych i neutralnych dla klimatu węzłów brzegowych (*edge nodes*), które umożliwią wszystkim przedsiębiorstwom dostęp do usług danych z niewielkimi opóźnieniami. Dodatkowo już do 2025 roku Unia Europejska planuje wytworzyć swój pierwszy komputer z akceleracją kwantową, który umożliwi do 2030 roku UE być w czołówce technologii kwantowych.

3) Transformacja cyfrowa przedsiębiorstw

KE podkreśla, że transformacja przedsiębiorstw w Unii Europejskiej będzie zależała od ich zdolności do szybkiego przyjmowania nowych technologii cyfrowych. Zdaniem Komisji Europejskiej efektywne wdrażanie technologii cyfrowych w przedsiębiorstwach umożliwi bardziej intensywne i wydajne wykorzystanie zasobów, co bezpośrednio przełoży się na zwiększenie produktywności i zmniejszenie kosztów produkcji w Europie. Do 2030 r. 75% przedsiębiorstw powinno korzystać z usług w chmurze, dużych zbiorów danych i sztucznej inteligencji. Do tego zakłada się, że aż 90% MŚP powinno osiągnąć co najmniej podstawowy poziom wskaźnika wykorzystania technologii cyfrowych.

4) Cyfryzacja usług publicznych

Do 2030 roku wszystkie kluczowe usługi publiczne (łącznie z dostępem do dokumentacji medycznej) powinny być dostępne online dla wszystkich obywateli Unii

Europejskiej. Dodatkowo 80% obywateli będzie korzystać z rozwiązań umożliwiających cyfrową identyfikację⁶⁰.

Komisja Europejska przywiązuje szczególną wagę do tego, aby do roku 2030 zorganizowane **międzynarodowe partnerstwa cyfrowe** doprowadziły do uzyskania większych korzyści przez europejskie przedsiębiorstwa przez rozwój handlu cyfrowego za pomocą bezpiecznych sieci, poszanowanie europejskich standardów i wartości oraz powstanie bardziej sprzyjającego środowiska na poziomie międzynarodowym dla takiego rodzaju transformacji cyfrowej ukierunkowanej na człowieka, na jakim zależy nam i innym partnerom. Partnerstwa cyfrowe zapewnią możliwość prowadzenia wspólnych **działań badawczych, w tym w ramach wspólnych przedsięwzięć dotyczących kwestii przemysłowych**, które wesprą wiodącą pozycję UE w dziedzinie rozwijających się technologii, takich jak 5G, technologia kwantowa czy wykorzystanie technologii cyfrowych do celów zwalczania zmiany klimatu i rozwiązywania problemów związanych z wyzwaniem środowiskowymi⁶¹.

Globalny i europejski handel elektroniczny w dobie pandemii COVID-19

Według danych zaprezentowanych w Raporcie UNCTAD z 3 maja 2021 r.⁶² globalny handel elektroniczny zwiększył się do 26,7 mld USD. Istotny wpływ na ten wynik miała pandemia COVID-19. W handlu elektronicznym (*e-commerce*) dominuje sprzedaż business-to-business (B2B). Raport szacuje wartość globalnego handlu elektronicznego B2B w 2019 r. na 21,8 mld USD, co stanowi 82% całego handlu elektronicznego, w tym zarówno sprzedaży za pośrednictwem internetowych platform rynkowych, jak i transakcji elektronicznej wymiany danych (EDI – *Electronic Data Interchange*)⁶³. Raport UNCTAD zauważa również, że odsetek kupujących *online* dokonujących zakupów transgranicznych wzrósł z 20% w 2017 r. do 25% w 2019 r.

Istotny wzrost handlu elektronicznego miał miejsce w związku z ograniczeniami ruchu wywołanymi przez COVID-19, co przyczyniło się do zwiększenia udziału sprzedaży detalicznej *online* w całkowitej sprzedaży detalicznej z 16% do 19% w 2020 r., jak wynika z szacunków, zawartych w omawianym raporcie UNCTAD opublikowanym 3 maja 2021 r. Wynika z niego również, że pandemia wpłynęła zwłaszcza na spadek zysków firm oferujących usługi takie jak przewozy

60 Zobacz szerzej na ten temat: *Cyfrowy Kompas na 2030 r...*, s. 12–16 (dostęp: 05.02.2022).

61 Szerzej na ten temat *ibidem*, s. 18–24.

62 Estimates of Global E-Commerce 2019 and Preliminary Assessment of COVID-19 Impact on Online Retail 2020, https://unctad.org/system/files/official-document/tn_unctad_ict4d18_en.pdf, s. 1–4 (dostęp: 19.02.2022).

63 Elektroniczna Wymiana Danych jest to wymiana dokumentów handlowych i finansowych (takich jak zamówienia, potwierdzenia zamówień, awiza wysyłki, faktury, faktury korygujące, itp.).

i podróże. Według Raportu, sprzedaż detaliczna *online* znacznie wzrosła w kilku krajach, przy czym Republika Korei odnotowała najwyższy udział w 2020 r. – 25,9%, w porównaniu z 20,8% rok wcześniej (zobacz tab. 1.3). Tymczasem ze względu na to, że globalna sprzedaż *e-commerce* wzrosła do 26,7 bln USD w 2019 r., oznacza to wzrost o 4% w porównaniu z 2018 r., według szacunków ekspertów UNCTAD. Obejmuje to sprzedaż między przedsiębiorstwami (B2B – *Business-to-Business*) i między przedsiębiorstwami a konsumentami (B2C – *Business-to-Customer*) i odpowiada za 30% światowego produktu krajowego brutto (PKB) w roku 2020 wg oceny eksperta ds. *Technologii i Turystyki* UNCTAD⁶⁴.

Tab. 1.3 przedstawia udziały procentowe sprzedaży *online* w sprzedaży detalicznej w wybranych gospodarkach w latach 2018–2020, wskazując na trzy kraje o najwyższej i zbliżonej do siebie wzajemnie pozycji w roku 2020, tzn. Koreę Południową, Chiny i Wielką Brytanię. Na kolejnych pozycjach znalazły się Stany Zjednoczone, Singapur, Australia i Kanada. Na uwagę zasługuje zwłaszcza bardzo duży przyrost udziału w okresie 2018–2020 uzyskany przez Wielką Brytanię (8,4 p. proc.), Koreę Południową (7,7 p. proc.), Singapur (7 p. proc.) oraz Chiny (6,5 p. proc.) – zobacz tab. 1.3.

Tab. 1.3. Sprzedaż detaliczna online, wybrane gospodarki, 2018–2020

Gospodarka	Sprzedaż detaliczna online Miliardy USD			Sprzedaż detaliczna: Miliardy USD			Udział sprzedaży online (% sprzedaży detalicznej)		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Australia	13,5	14,4	22,9	239	229	242	5,6	6,3	9,4
Kanada	13,9	16,5	28,1	467	462	452	3	3,6	6,2
Chiny	1.060,4	1.233,6	1.414,3	5.755	5.957	5.681	18,4	20,7	24,9
Korea Płd.	76,8	84,3	104,4	423	406	403	18,2	20,8	25,9
Singapur	1,6	1,9	3,2	34	32	27	4,7	5,9	11,7
Wielka Brytania	84	89	130,6	565	564	560	14,9	15,8	23,3
Stany Zjednoczone	519,6	598	791,7	5.269	5.452	5.638	9,9	11	14
Razem	1.770	2.038	2.495	12.752	13.102	13.003	14	16	19

Źródło: UNCTAD, na podstawie danych krajowych urzędów statystycznych badanych krajów – Estimates of Global E-Commerce 2019 and Preliminary Assessment of COVID-19 Impact on Online Retail 2020, s. 1, https://unctad.org/system/files/official-document/tn_unctad_ict4d18_en.pdf (dostęp: 19.02.2022).

64 <https://unctad.org/news/global-e-commerce-jumps-267-trillion-covid-19-boosts-online-sales> (dostęp: 18.02.2022).

Według omawianego raportu UNCTAD pandemia COVID-19 przyniosła również zróżnicowane skutki dla wiodących firm handlu elektronicznego typu B2C. Dane dla 13 największych firm *e-commerce*, z których 11 pochodzi z Chin i Stanów Zjednoczonych, pokazują wyraźną zmianę losów platform oferujących usługi takie jak przewozy i podróże (tab. 1.4). Wszystkie z nich doświadczyły gwałtownych spadków wartości towarów brutto (GMV)⁶⁵ i odpowiadających im spadków w rankingach. Na przykład Expedia spadła z 5 miejsca w 2019 r. na 11 w 2020 r., Booking Holdings odpowiednio z 6 na 12 a Airbnb, które zainaugurowało swoją pierwszą ofertę publiczną w 2020 r., obniżył swoją pozycję z 11 miejsca na 13. Pomimo spadku GMV firm usługowych, całkowita GMV dla 13 największych firm *e-commerce* B2C wzrósł o 20,5% w 2020 r., czyli więcej niż w 2019 r. (17,9%). Szczególnie duże zyski odnotowały Shopify (do 95,6%) i Walmart (72,4%). Ogólnie rzecz biorąc, GMV B2C dla 13 najlepszych firm wyniosła w 2020 r. 2,9 bln USD – zobacz tab. 1.4.

Tab. 1.4. Najlepsze firmy *e-commerce* B2C według GMV, 2020

Pozycja według GMV		Firma	Siedziba	Przemysł	GMV			Zmiana GMV	
					Miliardy USD			(%)	
2020	2019				2018	2019	2020	2018–19	2019–20
1	1	Alibaba	Chiny	E-commerce	866	954	1.145	10,2	20,1
2	2	Amazon	USA	E-commerce	344	417	575	21,0	38,0
3	3	JD.com	Chiny	E-commerce	253	302	379	19,1	25,4
4	4	Pinduoduo	Chiny	E-commerce	71	146	242	104,4	65,9
5	9	Shopify	Kanada	Media i usługi internetowe	41	61	120	48,7	95,6
6	7	eBay	USA	E-commerce	90	86	100	-4,8	17,0
7	10	Meituan	Chiny	E-commerce	43	57	71	33,0	24,6
8	12	Walmart	USA	Dobra konsumpcyjne i sprzedaż detaliczna	25	37	64	47,0	72,4
9	8	Uber	USA	Media i usługi internetowe	50	65	58	30,5	-10,9
10	13	Rakuten	Japonia	E-commerce	30	34	42	13,6	24,2
11	5	Expedia	USA	Media i usługi internetowe	100	108	37	8,2	-65,9

⁶⁵ GMV – oznacza *Gross Merchandise Value* – jest popularnym wskaźnikiem wśród spółek związanych bezpośrednio i pośrednio z handlem elektronicznym. W najprostszej postaci jest on zdefiniowany jako łączna wartość sprzedanych towarów w danym okresie. Więcej na ten temat – zobacz: <https://strefainwestorow.pl/artykuly/analizy/20210625/gross-merchandise-value-wskaznik-e-commerce> (dostęp: 19.02.2020).

12	6	Booking Holdings	USA	Media i usługi internetowe	93	96	35	4,0	-63,3
13	11	Airbnb	USA	Media i usługi internetowe	29	38	24	29,3	-37,1
Razem					2.035	2.399	2,89	17,9	20,5

Uwaga: Rok dla Alibaba rozpoczynający się 1 kwietnia, rok dla Walmart rozpoczynający się 1 lutego.

Źródło: UNCTAD na podstawie raportów firm – UNCTAD, Estimates of Global E-Commerce 2019 and Preliminary Assessment of COVID-19 Impact on Online Retail 2020, s. 2, https://unctad.org/system/files/official-document/tn_unctad_ict4d18_en.pdf (dostęp: 19.02.2022).

W handlu elektronicznym (*e-commerce*) dominuje sprzedaż *business-to-business*. Raport UNCTAD szacuje wartość globalnego handlu elektronicznego B2B w 2019 r. na 21,8 bln USD, co stanowi 82% całego handlu elektronicznego, w tym zarówno sprzedaży za pośrednictwem internetowych platform rynkowych, jak i transakcji elektronicznej wymiany danych (EDI). Stany Zjednoczone nadal dominowały na całym rynku *e-commerce*, wyprzedzając Japonię i Chiny (tab. 1.5).

Sprzedaż *e-commerce* B2C oszacowano na 4,9 bln USD w 2019 r., co oznacza wzrost o 11% w porównaniu z 2018 r. Trzy największe kraje pod względem sprzedaży *e-commerce* B2C to Chiny, Stany Zjednoczone i Wielka Brytania.

Gospodarki Unii Europejskiej, które znalazły się wśród 10 najlepszych krajów świata wymienionych w tab. 1.5 z punktu widzenia pozycji w sprzedaży *e-commerce* B2C to Francja, Niemcy, Hiszpania i Włochy.

Transgraniczny handel elektroniczny B2C wyniósł w 2019 r. około 440 mld USD, co stanowi wzrost o 9% w porównaniu z 2018 r.

Tab. 1.5. Sprzedaż B2C-E-commerce: 10 najlepszych krajów, 2019

Ranking	Gospodarka	Całkowita sprzedaż e-commerce Miliardy USD	Udział całkowitej sprzedaży e-commerce w PKB (%)	Sprzedaż e-commerce B2B Miliardy USD	Udział sprzedaży e-commerce B2B w e-commerce ogółem (%)	Sprzedaż e-commerce B2C Miliardy USD
1	2	3	4	5	6	7
1	Stany Zjednoczone	9.580	45	8.319	87	1.261
2	Japonia	3.416	67	3.238	95	178
3	Chiny	2.604	18	1.065	41	1.539
4	Republika Korei	1.302	79	1.187	91	115
5	Zjednoczone Królestwo	885	31	633	72	251
6	Francja	785	29	669	85	116

Tab. 1.5 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7
7	Niemcy	524	14	413	79	111
8	Włochy	431	22	396	92	35
9	Australia	347	25	325	94	21
10	Hiszpania	344	25	280	81	64
Razem		20.218	36	16.526	82	3.691
Świat		26.673	30	21.803		4.870

Źródło: UNCTAD, na podstawie źródeł krajowych, UNCTAD, Estimates of Global E-Commerce 2019 and Preliminary Assessment of COVID-19 Impact on Online Retail 2020, s. 4, https://unctad.org/system/files/official-document/tn_unctad_ict4d18_en.pdf (dostęp: 19.02.2022).

Poniżej w Aneksie zostały zaprezentowane wyniki wskaźnika Global B2C-E-commerce Index, osiągnięte w przeprowadzonym w roku 2020 Rankingu w 10 wiodących krajach należących do trzech grup gospodarek:

- 1) najlepszych gospodarek według UNCTAD B2C E-commerce Index 2020,
- 2) 10 najlepszych *rozwijających się* gospodarek według indeksu UNCTAD B2C E-commerce 2020,
- 3) Top 10 gospodarek *rozwijających się i przechodzących transformację* według UNCTAD B2C E-commerce Index 2020, według regionu,

Aneks

Global B2C E-commerce Index – Tabele opracowane na podstawie: <https://unctad.org/news/switzerland-climbs-top-global-e-commerce-index>.

Edycja **Global B2C E-commerce Index** za rok **2020** zawiera kilka znaczących zmian w stosunku do poprzedniego roku, wymienionych poniżej:

- W składzie pierwszej dziesiątki krajów Hongkong (Chiny) zastąpił Australię;
- Wśród 10 najlepiej rozwijających się gospodarek Oman zastąpił Turcję;
- Cztery największe wzrosty wyników indeksów odnotowano w krajach rozwijających się – Algierii, Brazylii, Ghanie i Laotańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej, których wyniki poprawiły się o co najmniej pięć punktów;
- Kostaryka stała się najlepszym graczem w regionie Ameryki Łacińskiej i Karaibów (LAC), zastępując Chile;
- Mauritius utrzymał najwyższy wynik w Afryce Subsaharyjskiej, podczas gdy Białoruś ponownie uzyskała najwyższy wynik wśród gospodarek w okresie przejściowym (*economies in transition*).

Tab. 1.6. 10 najlepszych gospodarek według UNCTAD B2C E-commerce Index 2020

Ranking 2020	Gospodarka	Udział osób korzystających z Internetu (dane z 2019 lub nowsze)	Udział osób posiadających konto (15+, 2017)	Bezpieczne serwery internetowe (znormalizowane, 2019)	Ocena wiarygodności pocztowej UPU (2019 lub nowsza)	Wartość indeksu	Zmiana wartości indeksu (dane 2018-2019)	Ranking 2019
1	Szwajcaria	97	98	92	97	95,9	0,6	2
2	Holandia	96	100	94	93	95,8	0,1	1
3	Dania	97	100	100	81	94,5	0,1	6
4	Singapur	89	98	94	97	94,4	-0,3	3
5	Wielka Brytania	96	96	84	98	93,6	0,1	4
6	Niemcy	93	99	90	91	93,4	-0,1	9
7	Finlandia	95	100	88	91	93,4	-0,1	5
8	Irlandia	88	95	92	98	93,4	0,7	7
9	Norwegia	98	100	84	88	92,6	-0,1	8
10	Chiny, Hongkong SAR	92	95	88	92	91,8	0,3	14

Źródło: UNCTAD, <https://unctad.org/press-material/switzerland-climbs-top-global-e-commerce-index> (dostęp: 27.02.2022).

Tab. 1.7. 10 najlepszych rozwijających się gospodarek według indeksu UNCTAD B2C E-commerce 2020

Ranking 2020	Gospodarka	Udział osób korzystających z Internetu (2019 lub nowsze)	Udział osób posiadających konto (15+, 2017)	Bezpieczne serwery internetowe (znormalizowane, 2019)	Ocena wiarygodności pocztowej UPU (2019 lub nowsza)	Wartość indeksu	Zmiana wartości indeksu (dane za lata 2019–2020)	Ranking 2019
4	Singapur	89	98	94	97	94,4	-0,3	3
10	Chiny, Hongkong SAR	92	95	88	92	91,8	0,3	14
18	Korea Płd.	96	95	68	100	89,8	0	19
30	Malezja	84	85	71	85	81,3	1,5	31
37	Zjednoczone Emiraty Arabskie	99	88	61	64	78,2	0	28
42	Tajlandia	67	82	59	97	76	0,5	48
44	Iran (Islamska Republika)	70	94	57	79	75	-1,5	45
49	Arabia Saudyjska	96	72	43	78	72,3	0	49
50	Katar	100	66	50	73	72,1	0	47
54	Oman	92	74	43	73	70,6	0	60

Źródło: UNCTAD, <https://unctad.org/press-material/switzerland-climbs-top-global-e-commerce-index> (dostęp: 27.02.2022).

Tab. 1.8. 10 najlepszych gospodarek rozwijających się i przechodzących transformację według UNCTAD B2C E-commerce Index 2020, według regionu

Azja Wschodnia, Południowa i Południowo-Wschodnia	Azja Zachodnia	Afryka	Ameryka Łacińska i Karaiby	Gospodarki w okresie przejściowym
Singapur	Zjednoczone Emiraty Arabskie	Mauritius	Kostaryka	Białoruś
Chiny, Hongkong SAR	Arabia Saudyjska	Republika Południowej Afryki	Chile	Rosja
Korea Płd.	Katar	Tunezja	Brazylia	Serbia
Malezja	Oman	Algieria	Dominikana	Gruzja
Tajlandia	Turcja	Ghana	Kolumbia	Ukraina
Iran (Islamska Republika)	Kuwejt	Libia	Urugwaj	Macedonia Północna
Chiny	Liban	Kenia	Jamajka	Republika Mołdowy
Mongolia	Bahrajn	Nigeria	Trynidad i Tobago	Kazachstan
Wietnam	Jordania	Maroko	Peru	Azerbejdżan
Indie	Irak	Senegal	Argentyna	Bośnia i Hercegowina

Źródło: UNCTAD, <https://unctad.org/press-material/switzerland-climbs-top-global-e-commerce-index> (dostęp: 27.02.2022).

Podsumowanie

W dobie pandemii COVID-19 miał miejsce dynamiczny rozwój cyfryzacji zarówno na poziomie globalnym jak i europejskim. Komisja Europejska, w obliczu nowych wyzwań spowodowanych brakiem stabilności w wielu regionach świata i negatywnych skutków dla gospodarek państw członkowskich w okresie pandemii, opracowała nową zrównoważoną, otwartą i asertywną politykę handlową, opartą na konieczności sprostania nowym wyzwaniom na najbliższe lata. Proces modernizacji polityki handlowej UE ma bowiem na celu dążenie do sprostania wyzwaniom obecnych czasów oraz oczekiwaniom obywateli. Najważniejszym aspektem tej polityki jest ponowne jej ukierunkowanie na cele polegające na wspieraniu zarówno transformacji ekologicznej i cyfrowej gospodarki europejskiej, jak i na promowaniu zrównoważonej i sprawiedliwej globalizacji opartej na nowoczesnych zasadach i bardziej zdecydowanych działaniach w zakresie egzekwowania prawa. Ostatecznie bowiem podkreśla się, że tylko w ten sposób można w odpowiedzialny i zrównoważony sposób stworzyć możliwości, których oczekują

obywatele, pracownicy i przedsiębiorstwa w UE i których potrzebuje nasza planeta. Niezbędnym stało się również zapewnienie, aby wspólna polityka handlowa służyła realizacji interesów UE, pomagając jej w osiąganiu ambitnych celów i zabezpieczając jej pozycję w świecie dla obecnych i przyszłych pokoleń.

Polityka ta obejmuje 3 główne cele:

- wspieranie odbudowy i przekształcenia gospodarki UE zgodnie z jej celami w obszarze ekologii i cyfryzacji,
- kształtowanie ogólnoświatowych zasad na potrzeby bardziej zrównoważonej i sprawiedliwej globalizacji,
- zwiększanie zdolności UE do realizacji swoich interesów i egzekwowania swoich praw, w tym – w razie konieczności – samodzielnie.

W dokumencie tym KE postrzega zrównoważony rozwój jako element koniecznej zielonej transformacji gospodarek, co będzie musiało znaleźć odzwierciedlenie w pracach na poziomie globalnym, czyli Światowej Organizacji Handlu (World Trade Organization – WTO) na wszystkich płaszczyznach jak i na poziomie innych organizacji zajmujących się handlem. UE współpracuje tu również z poszczególnymi członkami WTO, realizując równolegle inicjatywy środowiskowe związane z gospodarką o obiegu zamkniętym (w tym z tworzywami sztucznymi).

Należy podkreślić, że zarządzanie środowiskiem jest stale kluczowym czynnikiem napędzającym osiągnięcie zrównoważonego rozwoju. W zglobalizowanym świecie zagrożenia środowiskowe wymagają skutecznych reakcji, które promują największe wartości, takie jak: pokój, sprawiedliwość, rozwój oraz przestrzeganie zasad i praw środowiskowych oraz praw człowieka.

Z raportu opracowanego przez *Eurostat* w roku 2021 wynika, że Unia Europejską osiągnęła znaczący postęp w realizacji większości z 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ, które przez wszystkie kraje członkowskie ONZ powinny być osiągnięte do roku 2030.

Z raportów UNCTAD wynika, że w roku 2020 miał miejsce w gospodarce światowej ogromny spadek handlu towarami i usługami spowodowany pandemią⁶⁶, bowiem światowy handel towarami odnotował spadek o 7,4% w 2020 r., co oznacza, że globalny eksport wyniósł 17,6 bln USD, czyli o 1,4 bln USD mniej niż w poprzednim roku. Był to największy roczny spadek od recesji z roku 2009, kiedy handel obniżył się o 22%. Znacznie jednak silniejszy spadek odnotowano w światowym handlu usługami, który w 2020 r. skurczył się o 20% w porównaniu z 2019 r. Był to również największy spadek w handlu usługami od początku jego rejestracji⁶⁷. Nowe prognozy w końcu 2021 r. według *Global Trade Update* – UNCTAD pokazują, że handel towarami i usługami osiągnął w roku 2021 łącznie poziom 28 bilionów USD rocznie – co oznacza wzrost o 23% w porównaniu z 2020 r. i 11% w porównaniu z poziomami sprzed pandemii COVID-19. Do

66 Handbook of Statistics 2021 – The Impacts of the COVID-19 Pandemic, UNCTAD, <https://unctad.org/webflyer/handbook-statistics-2021> (dostęp: 05.02.2022).

67 <https://unctad.org/news/global-trades-recovery-covid-19-crisis-hits-record-high> (dostęp: 18.02.2022).

największych światowych graczy w handlu międzynarodowym należą Chiny, UE i Stany Zjednoczone. Głównym partnerem UE w eksporcie w 2020 r. były Stany Zjednoczone, a w imporcie Chiny. Należy jednocześnie podkreślić, że udział Chin, Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych w handlu międzynarodowym towarami ukształtował się w roku 2020 na poziomie 43%.

Z kolei w okresie pandemii COVID-19 miał miejsce dynamiczny rozwój globalnego handlu elektronicznego. Według danych zaprezentowanych w Raplocie UNCTAD z 3 maja 2021, globalny handel elektroniczny zwiększył się do 26,7 mld USD. Istotny wpływ na ten wynik miała pandemia COVID-19. W handlu elektronicznym (*e-commerce*) dominuje sprzedaż business-to-business (B2B). Handel elektroniczny odpowiada za 30% światowego produktu krajowego brutto (PKB) i obejmuje zarówno sprzedaż między przedsiębiorstwami (B2B), jak i między przedsiębiorstwami a konsumentami (B2C – *Business-to-Customer*). Do krajów, które osiągnęły dwucyfrowy udział sprzedaży online w sprzedaży detalicznej, należały w roku 2020 Korea Południowa (25,9%), Chiny (24,9%), Wielka Brytania (23,3%), USA (14%) oraz Singapur (11,7%).

Dynamika eksportu całkowitego Polski w roku 2020 w stosunku do roku 2019 była dodatnia i mimo pandemii COVID-19 wzrost eksportu wyniósł ok. 7 punktów procentowych. Ujemna była natomiast dynamika importu, która obniżyła się do 96,8% w stosunku do roku poprzedniego, co oznacza spadek importu w stosunku rocznym o 3,8 punktu procentowego. Głównym partnerem handlowym Polski była Europa (jej udział w eksporcie Polski przekraczał 88% a w imporcie odpowiednio 65%). Z analizy zmian struktury towarowej eksportu Polski w cenach stałych w badanych latach (2020 w stosunku do 2019) wynikają z kolei następujące wnioski: wzrost udziału w eksporcie Polski miał miejsce w grupach: *żywność i zwierzęta żywe* (z 11,1% do 11,8%); *napoje i tytoń* (z 1,1% do 1,2%), *surowce niejadalne z wyjątkiem paliw* (z 1,7% do 1,8%), *chemikalia* (z 9,3% do 10%), *różne wyroby przemysłowe* (z 16,5% do 16,6%). Spadek udziału wystąpił natomiast w dwóch grupach towarowych wg SITC, tzn. *towary przemysłowe sklasyfikowane głównie według surowca* (z 14,7% do 14,5%) oraz *maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy* (z 44% do 42,7%)⁶⁸.

Z opublikowanych wstępnych danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że w czerwcu 2021 r. polski eksport towarów wyniósł 23,5 mld EUR, co stanowi wzrost o 23,1% w porównaniu z czerwcem 2020 r. (19,1 mld EUR). Polski import wyniósł z kolei 22,9 mld EUR, podczas gdy przed rokiem było to ok. 16,8 mld EUR, co oznacza wzrost o 36,4% r/r. W efekcie w czerwcu 2021 r. odnotowano nadwyżkę w obrotach towarowych z zagranicą na poziomie 582,1 mln EUR (w maju saldo wyniosło -23,1 mln EUR).

Program „Cyfrowa Europa” (*Digital Europe Programme – DEP*) został ustanowiony na okres obowiązywania Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021–2027. Jest to nowo stworzony program europejski, który wspiera funkcjonowanie strategii

68 *Ibidem*, s. 32.

jednolitego rynku cyfrowego Unii Europejskiej. Głównymi jego celami są: wspieranie europejskiego przemysłu i społeczeństwa, przyspieszanie procesu cyfrowej transformacji europejskiej gospodarki, zapewnienie obywatelom, organom administracji publicznej oraz przedsiębiorstwom w całej Unii korzyści płynących z cyfryzacji, jak również zwiększenie konkurencyjności Europy w światowej gospodarce cyfrowej, a jednocześnie zmniejszanie przepaści cyfrowej wewnątrz Unii i wzmacnianie jej strategicznej autonomii w tym obszarze. Jednym z najbardziej istotnych celów Programu „Cyfrowa Europa” jest również stworzenie sieci Europejskich Hubów Innowacji Cyfrowych (*European Digital Innovation Hubs – EDIHs*), czyli ośrodków gromadzących wiedzę i kompetencje w dziedzinie cyfrowej transformacji działalności gospodarczej. Ich zadaniem będzie wspieranie cyfrowej transformacji zarówno przedsiębiorców jak i podmiotów administracji publicznej.

Podstawy Programu „Droga do cyfrowej dekady” zostały po raz pierwszy zaprezentowane przez Komisję Europejską (KE) 9 marca 2021 r. w Komunikacie „Cyfrowy Kompas”⁶⁹ jako jej wizję transformacji cyfrowej w Unii Europejskiej na kolejną dekadę.

Celem UE do osiągnięcia do 2030 r. w porównaniu z poziomem bazowym, było dążenie, aby:

- 1) Wszystkie europejskie gospodarstwa domowe były objęte **siecią gigabitową**, a wszystkie zaludnione obszary znalazły się w zasięgu sieci 5G⁷⁰;
- 2) **75% europejskich przedsiębiorstw** korzystało z:
 - usług w chmurze (poziom bazowy z 2020 r.: 26%),
 - dużych zbiorów danych (poziom bazowy z 2020 r.: 14%),
 - sztucznej inteligencji (AI) (poziom bazowy z 2020 r.: 25%).
- 3) zostały zapewnione **zmodernizowane usługi publiczne**, odpowiadające na potrzeby społeczeństwa:
 - 100% kluczowych usług publicznych świadczonych *online*⁷¹ dostępnych dla obywateli i przedsiębiorstw Unii, przy poziomie bazowym z roku 2020; odpowiednio: 75/100 (obywatele), 84/100 (przedsiębiorstwa),

69 <https://cyberpolicy.nask.pl/cyfrowy-kompas-na-rok-2030-europejska-droga-w-cyfrowej-dekadzie/> (dostęp: 19.02.2022); zobacz również: *Cyfrowy Kompas na 2030 r...*, s. 4–14 (dostęp: 05.02.2022).

70 Kontynuacja i rozszerzenie celów społeczeństwa gigabitowego na 2025 r., zgodnie z którymi wszystkie gospodarstwa domowe w Europie – zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich – będą miały dostęp do Internetu o prędkości co najmniej 100 Mb/s, z możliwością modernizacji do prędkości mierzonej w gigabitach, oraz „gigabitowy dostęp do Internetu dla wszystkich miejsc stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego [...], a także dla przedsiębiorstw prowadzących intensywną działalność w Internecie. Niezakłócony dostęp do sieci 5G na wszystkich obszarach miejskich i na wszystkich głównych szlakach komunikacyjnych do 2025 r.” – zobacz: Załącznik do komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, *Cyfrowy Kompas na 2030 r...* Annex, s. 2, przypis 4.

71 „Kluczowe usługi publiczne” są usługami związanymi z następującymi aspektami życia codziennego: regularne prowadzenie działalności gospodarczej, przemieszczanie się,

- 100% obywateli Unii z dostępem do dokumentacji medycznej (rejstry elektroniczne),
- 80% obywateli korzystających z rozwiązań w zakresie cyfrowej tożsamości.

Planowane jest również, że do roku 2025 Europa będzie dysponować pierwszym komputerem z przyspieszeniem kwantowym, co utoruje jej drogę do zajęcia czołowej pozycji w dziedzinie zdolności kwantowych do 2030 r.

Bibliografia

- Arto I., Rueda-Cantuche J.M., Cazcarro I., Amores A.F., Dietzenbacher E., Kutlina-Dimitrova Z., Román M. V., *EU exports to the World: Effects on Employment*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg, 2018, <https://doi.org/10.2760/700435>, JRC113071 https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/november/tradoc_157516.pdf (dostęp: 12.02.2022).
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European and Social Committee of the Regions, *2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade*, Brussels, 9.3.2021, COM(2021) 118 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/DOC/?uri=CELEX:52021DC0118&from=en> (dostęp: 27.02.2022).
- Cyfrowy Kompas na 2030 r.: europejska droga w cyfrowej dekadzie*, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Komisja Europejska, Bruksela, dnia 9.3.2021 r., COM(2021) 118 final, <https://cyberpolicy.nask.pl/wp-content/uploads/2021/03/Cyfrowy-Kompas-na-rok-2030-europejska-droga-w-cyfrowej-dekadzie.pdf> (dostęp: 05.02.2022).
- Decydujący moment dla Europy: naprawa i przygotowanie na następną generację*, COM(2020) 456 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=COM:2020:456:FIN> (dostęp: 26.02.2022).
- Estimates of Global E-Commerce 2019 and Preliminary Assessment of COVID-19 Impact on Online Retail 2020, https://unctad.org/system/files/official-document/tn_unctad_ict4d18_en.pdf (dostęp: 19.02.2022).
- Global Estimates of Child Labour*, ILO, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_575499.pdf (dostęp: 17.02.2022).
- Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage*, ILO, https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_575479/lang--en/index.htm (dostęp: 17.02.2022).
- Global Trade Update, November 2021, UNCTAD, https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2021d4_en.pdf (dostęp: 05.02.2022).

posiadanie i prowadzenie samochodu, wszczęcie postępowania w sprawie drobnych roszczeń, rozpoczęcie działalności gospodarczej, życie rodzinne, utrata i znalezienie pracy oraz nauka – zobacz: *ibidem*, s. 5, przypis 11.

- Handbook of Statistics 2021 – The Impacts of the COVID-19 Pandemic*, UNCTAD, <https://unctad.org/webflyer/handbook-statistics-2021> (dostęp: 05.02.2022).
- IPR – intensive industries and economic performance in the European Union*, Industry-Level Analysis Report, September 2019, Third edition, EUIPO – European Union Intellectual Property Office, https://www.4ipcouncil.com/application/files/8915/6993/5419/IPR-intensive_industries_and_economic_performance_in_the_EU_key_findings_2019_en.pdf (dostęp: 17.02.2022).
- Promote Decent Work Worldwide Responsible Global Value Chains for a Fair, Sustainable and Resilient Recovery from the Covid-19 Crisis*, Commission Staff Working Document, European Commission, Brussels, 20.10.2020, SWD (2020) 235, final, <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=23131&langId=en> (dostęp: 17.02.2022).
- Przegląd polityki handlowej – otwarta, zrównoważona i asertywna polityka handlowa*, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Komisja Europejska, Bruksela, 18.2.2021 r., COM(2021) 66 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0066&from=EN> (dostęp: 29.12.2021).
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie przeglądu polityki handlowej UE (2020/2761(RSP)), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, C 425, Wydanie polskie, Informacje i zawiadomienia. Rocznik 64, 20.10.2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=OJ:C:2021:425:TOC> (dostęp: 17.02.2022).
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 23 października 2020 r. w sprawie równouprawnienia płci w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa UE (2019/2167(INI)), (2021/C 404/12), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0286&qid=1645542858182&from=EN> (dostęp: 17.02.2022).
- Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2021, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-handlu-zagranicznego-2021,9,15.html> (dostęp: 15.02.2022).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych, RODO), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679> (dostęp: 26.02.2022).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1309/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Dostosowania do Globalizacji (2014–2020) i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1927/2006. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=LEGISSUM:1702_1 (dostęp: 17.02.2022).
- Shocks, Risks and Global Value Chains: Insights from the OECD METRO Model*, <https://www.oecd.org/trade/documents/shocks-risks-gvc-insights-oecd-metro-model.pdf> – executive summary (dostęp: 17.02.2022).
- Sustainable Development in the European Union – Monitoring Report on progress towards the SDGs in an EU context*, 2021 edition, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2021, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/12878705/>

- KS-03-21-096-EN-N.pdf/8f9812e6-1aaa-7823-928f-03d8dd74df4f?t=1623741433852 (dostęp: 02.02.2022).
- Sustainable development in the European Union – Overview of progress towards the SDGs in an EU context* (2021 edition) (europa.eu), <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/12878925/KS-03-21-097-EN-N.pdf/c7d90bf7-c3ae-00b5-7804-80526931036b?t=1623827181153> (dostęp: 20.02.2022).
- Trade Policy Review – An Open, Sustainable and Assertive Trade Policy*, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(2021) 66 final, Brussels, 18.2.2021, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5bf4e9d0-71d2-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_2&format=PDF (dostęp: 03.02.2022).
- Trade Policy Review – An Open, Sustainable and Assertive Trade Policy*, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2021, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159541.0270_EN_05.pdf (dostęp: 15.02.2022).
- Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych (akt o usługach cyfrowych) i zmieniającego dyrektywę 2000/31/WE, COM(2020) 825 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0825&from=en> (dostęp: 26.02.2022).
- Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlament Europejskiego i Rady w sprawie kontestowalnych i uczciwych rynków w sektorze cyfrowym (akt o rynkach cyfrowych), COM(2020) 842 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0842&from=en> (dostęp: 26.02.2022).
- World Economic Outlook Update, *Recovery During a Pandemic. Health Concerns, Supply Disruptions, and Price Pressures*, International Monetary Fund, October 2021, Full Report, <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WEO/2021/October/English/text.aspx>
- World Economic Outlook Update, *Rising Caseloads a Disrupted Recovery, and Higher Inflation*, International Monetary Fund, January 2022, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/01/25/world-economic-outlook-update-january-2022> (dostęp: 07.02.2022).
- Wysokińska Z., Witkowska J., *Unia Europejska w gospodarce światowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2021.
- <https://cyberpolicy.nask.pl/cyfrowy-kompas-na-rok-2030-europejska-droga-w-cyfrowej-dekadzie/> (dostęp: 19.02.2022).
- <https://data.oecd.org/trade/trade-in-services.htm> (dostęp: 15.02.2022).
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_645 (dostęp: 10.02.2022).
- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods (dostęp: 12.02.2022).
- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods#The_three_largest_global_players_for_international_trade:_EU_2C_China_and_the_USA (dostęp: 20.02.2022).
- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods#EU_trade_in_2020_strongly_impacted_by_the_COVID-19_pandemic (dostęp: 16.02.2020).

- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods#Large_trade_surplus_for_machinery_.26_vehicles_and_chemicals (dostęp: 18.02.2022).
- https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf (dostęp: 07.02.2022).
- https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_pl (dostęp: 18.02.2022).
- <https://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/statistics/> (dostęp: 15.02.2022).
- https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5bf4e9d0-71d2-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF (dostęp: 03.02.2022).
- <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-handlu-zagranicznego-2021,9,15.html> (dostęp: 15.02.2022).
- <https://strefainwestorow.pl/artykuly/analizy/20210625/gross-merchandise-value-wskaznik-e-commerce> (dostęp: 19.02.2020).
- https://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=266 (dostęp: 15.02.2022).
- https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159541.0270_EN_05.pdf (dostęp: 17.02.2022).
- <https://unctad.org/news/global-e-commerce-jumps-267-trillion-covid-19-boosts-online-sales> (dostęp: 18.02.2022).
- <https://unctad.org/news/global-trades-recovery-covid-19-crisis-hits-record-high> (dostęp: 18.02.2022).
- <https://unctad.org/press-material/switzerland-climbs-top-global-e-commerce-index> (dostęp: 27.02.2022).
- <https://unctad.org/webflyer/global-trade-update-november-2021> (dostęp: 05.02.2022).
- <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/01/25/world-economic-outlook-update-january-2022> (dostęp: 07.02.2022).
- <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2021/netherlands/digital-compass-eu-outlines-its-digital-ambitions-for-2030> (dostęp: 07.02.2022).
- https://www.wto.org/english/tratop_e/envir_e/envir_e.htm (dostęp: 25.05.2020).

Spis tabel

Tab. 1.1. Przegląd prognoz <i>World Economic Outlook – IMF</i> , zmiana procentowa (o ile nie wskazano inaczej)	16
Tab. 1.2. Handel zagraniczny Polski w latach 2020–2021	39
Tab. 1.3. Sprzedaż detaliczna online, wybrane gospodarki, 2018–2020	49
Tab. 1.4. Najlepsze firmy <i>e-commerce</i> B2C według GMV, 2020	50
Tab. 1.5. Sprzedaż B2C-E-commerce: 10 najlepszych krajów, 2019	51
Tab. 1.6. 10 najlepszych gospodarek według UNCTAD B2C E-commerce Index 2020	53

Tab. 1.7. 10 najlepszych <i>rozwijających się</i> gospodarek według indeksu UNCTAD B2C E-commerce 2020	54
Tab. 1.8. 10 najlepszych gospodarek <i>rozwijających się i przechodzących transformację</i> według UNCTAD B2C E-commerce Index 2020, według regionu	55

Spis rysunków

Rys. 1.1. Przegląd działań UE zmierzających do osiągnięcia Celów Zrównoważonego rozwoju (SDGs) na przestrzeni ostatnich 5 lat, 2021 (dane obejmują głównie lata 2014–2019 lub 2015–2020)	22
Rys. 1.2. Skumulowane zmiany w światowym handlu od początku każdej recesji wg UNCTAD	33
Rys. 1.3. Międzynarodowy handel UE towarami (roczne stopy wzrostu)	38